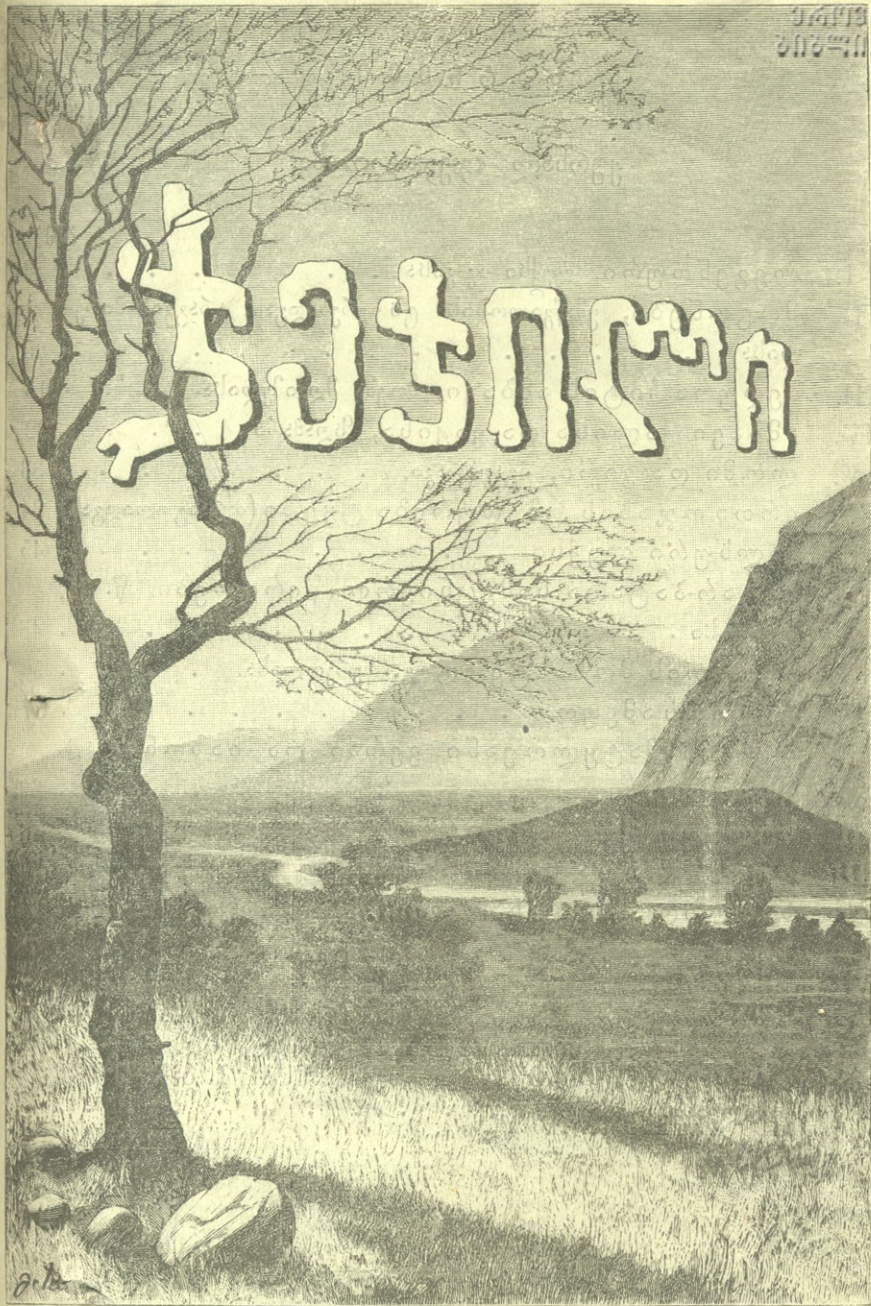

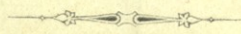
ქვეტილი

ს ა რ ჩ ე ვ ი

ქურონალ «ჯეჯილი»-სა:

	პპრ.
I. ლეგენდური, ლექსი აჯაგისა	3
II. მოგონება, ემაწვილობის ცხოვრებიდგან, ანჯგვის-პირუ- ლისა.	5
III. ბელურა ჩიტის ამბავი, პოემა მღვიმელისა.	13
IV. ამბავი ქალისა და ვაჟისა, ზღაპარი.	22
V. ლომი და ვირი, იჯგუ-ანჯგვი.	33
VI. ერთი ოჯახის უბედურება ტყეში (ფრანგულიდგან)	34
VII. ხალხური ლექსი	45
VIII. პატარ-პატარა სამეცნიერო წერილები, წ. II. ილიკოსი	46
IX. გელათის მონასტერი, გ. წერეთლისა.	50
X. წყლის სამეფო.	57
XI. ოქროს-მატყლოვანი ვერძი და იაზონი, ად. ჭაჭინაძისა.	66
XII. სულელი ქრისტეფორე, (ფრანგულიდგან).	70
XIII. გუთნის-დედა (იჯგვი), ან-მანისა	74
XIV. ნათლიდედა და ნათლია, მოკლე ამბავი	74
XV. ზრდილ ობიანი ქაბუკი, მოკლე ამბავი.	75
XVI. ანჯგუბი. გამოცანები, შანჯგა, ლოგოგრიფი. რეჟისი და სხჯგანა	76
XVII. „მორბის არაგვი“, სიმღერა. ნოტებზე გადაღებული ბაბილუჯგანა	—

ჯეჯილი

საყმაწვილო სურათებიანი

ქუნალი

იზარდე, მწვანე ჯეჯილო,
დაპურდი, გახდი ყანაო!
ი. დ.

№ V.

წელიწადი პირველი

ბფილისი

სტამბა ივ. ა. მარტიროსიანცისა, ორბ. ქუჩა, სახლი № 1—2.

1890.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 21-го Августа 1890 года.

Типографія И. Мартиросіанца, Орб. ул., д. № 1—2.

ლ ე გ ე ნ დ უ რ ი

მერთმა ბრძანა: „მზე და მთვარე
ახლდეს თამარ-დედოფალსო!
სხივს აფენდენ მის ღიღ გვირგვინს,
უნათებდენ გზა და კვალსო:
წარსულსა ჰხნავს, აწმყოს სთესავს,
მკას უმზადებს მომავალსო, —
არე-მარემ თაყვანი სცეს
ზეცის რჩეულს ნატერის თვალსო!“

* * *

ვინ ეუჩრის ღვთის ბრძანებასა?!
არ გასტყდება უფლის სიტყვა!..
დამორჩილდა არე-მარე,
გადგა მხოლოდ გურგანის ზღვა:
არად უჩანს ღიღი-მეფის
არც წყალობა, არცა რისხვა!
რას გულ-დიდობს? რად არ იცის,
მიადგება კარს განკითხვა?!

* * *

წარბი შეჰკრა დედოფალმა,
გაიშვირა მძლავრად ხელი,
ბრძანა ჯარის გამოწვევა:
ხელთ აიღონ ნამგალ-ცელი!
გაღამკონ და გადათიბონ

მინდორი, ტყე, მთა და ველი!
 თივა ურჩ ზღვას დააყარონ,
 გაუკეთონ თავ-სარქველი.

* * *

„გაუხსენით ძარღვი ბაქოს,
 გამოუშვით კუპრის წყარო!
 „მინდა ზეთი ჯოჯოხეთის
 მოლალატეს დავადვარო...
 „ცეცხლი მივსცე, ამოვაშრო,
 ბარით ძირი გავუთხარო.
 „თავმან ჩემმან, ჩემი ურჩი
 არ ვაცოცხლო, არ ვახარო!“

* * *

ღეთის რჩეულის ბრძანებასა
 მხოლოდ შმაგი ვერ მიხედება!
 იწვის კასპი კილით-კიდე,
 ალი მალლა ცამდე სწვდება!...
 გულ-დიდობა ყბედ-ღრიალას
 სინანულში ავიწყდება,
 შენდობას სთხოვს თამარ-მეფეს
 და მოხარკედ გაუხდება!..

აკაკი

(ყმაწვილობის ცხოვრებიდან)

I

ვირბ დილით მიღში სტვენს შემოდესმა. საჩქაროდ ლოგინიდან წამოვსტი და ზერანვა გარედ გავევარდი. მეც გავესტვინე. ერთი კიდევ გამოუსტვინეს და შემდეგ სტვენს აღარ გაუძეორებიათ. მე შინ შევბრუნდი ტანისამოსის ჩასაცმელად.

მე, სოსომ, შაქრომ და გივლამ სამწვეროდ წასვლის ზირობა შევკარით. დედა ჩემი, როცა კი გაიკებდა, რომ მინდობი წასვლას ვაზირებ, გვერდიდან აღარ მიშორებდა და სულ იმას ცდილობდა, როგორმე შინ დავეჭირე. აი ამისთვის დასამახებელ ნიშნად სტვენს გვექონდა. დედა ამას ვერ მიჰხვდებოდა სოლომე და მეც თავისუფლად გავდიოდი სოფლის გარედ, სადაც ჩემი ამხანაგები მიცდიდნენ.

ქალბის თასმებს ვიხვევდი, როცა დედა ჩემი შინ შემოვიდა. იმას ჩემი ასე არა-ჩვეულებრივი აღრე ადგომა გაუკვირდა და მეითხა:

—ეს როგორ მოხდა, შვილო, რომ აღრე გაკიდვიძინია?! სომ არაჟინ იყო?

—ვინ უნდა ეოფილიყო, — ვუქანსუნე თავაჩადუნუდმა. ვატეობდი ჩემ თავს, რომ ვწითლდებოდი, და ამისთვის თავი ძაღლა ვეღარ ავიღე.

—უთუოდ წასვლას აზირებ სადმე და იძიტომ გვრე გაუფაციცებელი იცვამ, — არ მესხნებოდა დედა ჩემი.

—სად უნდა ვაპირებდე?— ვუთხარი და უფრო მძლავრად
გავეწითლდი.

ზატარა სანს სიხუბე ჩამოვარდა. დედა ჩემი რაღასაც ვერ
ქრობდა. ბოლოს მოვიდა ჩემთან ასლოს და მითხრა:

—შვილო, კუღს ნუ მიხეთქავ!.. სხვების აეოლა შენ
არ გამოგადგება. გიგლასა და შაქროს რომ დასდევ, აბა
რას მოგიტანს იმათი აეოლა. იმათ დედა-მამას იმათზე მე-
ტი სხვებიცა ჰყავთ; შენ კი დედის ერთა ძეგვხარ. შენ რომ
მოგიკიდეს რაბე, სომ მეც თავს მოვიკლავ, თავს როგორ-
ღა ვიცოცხლებ!...

მე თავ-ჩადუნული და ტუჩ-დამკებული ვუწოდებდი.
მეორე ფეხსეა ნახევრად შემოსვეული თანხა სეაში ისე
დამძრა.

—შენოდენას ესლა მინდოაში არ ვაგვლეება. კუშინ
ასსაბაძიანთ დათა კინაღამ ცოფიან ძაღლს დაეკლიჯა...

დედა ჩემმა ამ დროს თვალი მოჭკრებ კატას, რომელიც
საწველეელს მიჭნაროდა და რძეს სლანავდა.

—აცხა, აცხა!.. აი შე ვერანავ შენა!.. დაუყვირა კატას
დედა ჩემმა და საწველეელისკენ გაეშურა. კატა ძირს გადმოხ-
ტა და კარედ გავარდა.

—ამ ვერანის შიშით თავ-ანდილი ვეღარა დამიდგამს
რა!—თქვა, საწველეელს ჯამი დაჭსურა, მერე მოძიბრუნდა
მე და მითხრა:

—სანდრო! აქ იყავი, თვალ-ყური დაიჭირე აქაურთა
ბასე. ძროხას ვაგადებ ნასირში, ესლავე უკან დავბრუნდები
და ვენახში წავიდეთ.

დღეს ჩემი რომ გარედ კავიდა, მე ისევ ისე ვიჯექი. მომაგონდა, რომ სამწვეროდ უნდა წავსულიყავი, მაგრამ ზმის სიტყვებმა როგორღაც დამაფიქრა და დამაღონა. ცოფიანი ძაღლის სსენებაზედ რომ ტანში სულ ქრუნბტელმა დამიარა. ერთი კვირის წინად დღეს ჩემმა მიაძმო, რომ ცოფიან ძაღლს ერთი კაცი დაეკლიჯა და ის კაცი გაცოფებულყო: «მუცელში ძაღლის ლეკვები გაუჩნდაო და სულ ერთიანად გამოაჭამეს გულ-ღვიძლიო».

ეს სიტყვები გულში ჩამეჭრა, ეხლა ცოფიანი ძაღლის სსენებაზედ მომაგონდა და არ ვიცოდი, შინ დავრჩენილიყავ, თუ სამწვეროდ წავსულიყავი. ბოლოს მანც სამწვეროდ წასვლის სურვილმა დამძლია. საჩქაროდ დავისვიე მეორე ქალამნის თანმაც, ტანტის ქვეშ შევხვერ და ჩემი სხალტი *) გამოვიტანე.

ზატარა ხანს შეძგეკ მე და ჩემი ამხანაგები ლაზარაკით ორღობეზე მივდიოდით მინდვრისკენ. უფრო სხალტებზე გქონდა ბასი. ეველანი თავ-თავის სხალტს და ჩვენს ძარჯვე სროლას ვაქებდით. გიშურა კი წინ მიგვიბტოდა. წავიდოდა შორს სტუნაობით და სინარულით. კარგად რომ დაგვმორღებოდა, უეცრად შედგებოდა, შეჭყეფდა, მოტრიანღებოდა და ისევ ისე სტუნაობით ჩვენკენ წამოვიდოდა. მოვიდოდა, ეველას სათითაოდ დაგვსუნავდა, მოგვეღლერსებოდა და ისევ გასწევდა წინ.

მხემაც მთის წვერიდგან თავი ამოყო.

— ბიჭებო! — გვითხრა გიგლამ: — ასე აღრიანად რომ

*) სხალტი — ფოხია, რომელსაც გვერდებზედ დამწვეტებული ტოტები აქვს. ყმაწვილები ამას მწვერობის დროს ხმარობენ.

მივდივართ, შვილთან, რას გავაკეთებთ: სანამ არ დავცხვებ, ხომ ვერ ვიმწვევრავებთ!

— ჯო და მინდორში რას გავაკეთებთ! — კვერი დაუკრძალს სოსომ.

— სანამ დაცხვებოდეს, წყაროს ზირას ვითამაშოთ, — გვირჩია შაქრომ.

ვეკლანი დავეთანხმებით და სტუნაობით წავედით კიდევ, მაგრამ ღობის ზირას მდგომდა მწიფე თუთამ შეგვაყენა.

— ერთი აძას შეხედეთ, ბიჭებო, რანაირად მწიფს ეი! — წამოიძახა სოსომ, — ძოდი ვჭამოთ.

— ძართლა და რანაირად მწიფს! თამაშობას, შვილთან, ეს ვჭამოთ! — სთქვა შაქრომ.

— ეადლა რომ არის, — ვუთხარი მე: — შეველეებმა თუ მოგვასწრეს, ძროხას დაგვიკვლენ.

ამ სიტყვებმა ეკლანი შეგვაყენა და დაგვადონა. მწიფე თუთა კი თავისკენ გვიხიდავდა. მოძორებ ალარ გვიხიდავდა. სულმა წაგვძლია, — შაქრომ აიღო ქვა და თუთას ესროლა. რამდენიმე ძარცვავი ღობეს გარედ ჩამოცვივდა. ქორებივით დავეხვიებით და საჩქაროდ ავკრიფეთ.

— უჰ, უჰ, რა ტკბილია! — ტუჩების ცმაცუნით და სიამოვნებით ვიმხსდით ეკლანი...

— ბებიანთ თუთაც ძალიანა მწიფს, — გვითხრა კიგლამ, — იქ წავიდეთ. შეველეები რომ მოვიდნენ კიდევ, არას გვეტყვიან. ბებემ შეველეებს უთხრა: «კიგლას ნუ დაუძლიათ».

კიგლას ბებიანთ ვენახი იქვე ახლოს იყო. სინჯილით გადავსტით ღობესედ და იქით გავემურებით. კიძე რაც თან გამოგვყავა..

შუა დღემ მოატანა. ვაცხარებულეები ვმწვერობდით. კი-
ქინითა და სხალტების ქნევით, ერთი ნამკლიდგან მეორეში
გადავრობდით. თავაზირსედ წურწურით ოფლი ჩამოგვდიო-
და. ჩვენ ძანც რაღაც სასიამოვნო სურვილი გვიხიდავდა
და ძელას გვაძლევდა. თუძცა კარვა ხანძა ვაიარა, რაც
ვმწვერობდით და ვველას რამდენიმე მოკლეული მწვერი, კაი
მონადირეებსავეთ, ქაძრებსედ გექონდა ჩამოკიდული, ძაგრად
არც ერთს ჩვენგანს ძანც დასვენებასედ სძა არ ამოუღია, და
თითქმის დაღლილობაც არ გვიგრძნია.

სიცხის გულსედ მწვერი ბუსივით ამოდიოდა. ხანდის-
ხან ცხვირ წინ აგვივლიდა. ვინც კი მოასწრებდა, ძაძინვე
უკან სხალტს გააყოლებდა, და მწვერიც სხალტთან ერთად
ძირს ვარდებოდა ან ფრთა მოვარდნილი, ან თავმოკლეჯი-
ლი, ან კიდევ, როცა სხალტი ძარჯვედ და ძაგრად მოჭხუ-
ლებოდა, სედ შუასე ვაგლეჯილი.

რა სიამოვნებით გვიხტოდა გული, როცა ძკვდარი
მწვერი ძირს ჩამოვარდებოდა, და რანაირი სინარულით
ძივრობდით მწერის ასალებად! რა თავმოძწონედ დავანა-
ხვებდით ხოლმე ერთმანეთს ჩვენგნით მოკლეულს მწვერს!

რაც უფრო ბევრსა ვსოცდით, ძით უფრო გვიცხოველ-
დებოდა მწვერობის სურვილი, ძით უფრო გვეხალისებოდა
მწვერობა და ძელაც გვეძატებოდა.

—ნახე, ნახე!.. ვუძხდით ვიძერას, როცა მწვერი აღარ
ამოდიოდა.

ვიძერაც ვაძალებული დაქება. ხანდისხან შესდგებო-
და და ერთ ადვილს დიდხანს კუდის ქნევით უცქერდა. ეს

იმის ნიშანი იყო, რომ მწერის სუნი აიღო და მწერს ეძებს. ჩვენც ვართ შემოუერთდით და გულის ფანჯრულით ველოდით მწერის ამოფრენას. გიძერა ხშირად უფრო გვატყუებდა და მწერის მაგივრად თავის სორობებს ეძებდა. განგებ კი არ ჩადიოდა აძას, არა, — თითონაც სცდებოდა, რადგან მწერის სუნსა და თავის სუნს ერთმანეთში კარგად ვერ არჩევდა.

ერთ ნამკლის თავში გიძერამ კიდევ მოკვებტყუა. ჩვენ გვეგონა, მწერს დაცქერდაო, და თავება კი ფეხებში გავკვირბინა.

— აი, შე ოხერო, შენა! — სიცლით დავძახეთ ვეველამ.

— ვა-ვა, ვა-ვა! ქვით-კირი, ქვით-კირი! — მოისმა ამ დროს ნამკლის ბოლოდგან მწერის ძახილი.

— არიქათ, ბიჭებო, წავიდეთ იქით! დედა-მწერის ხმა. რანაირ მჭახედ იძახის! — გვითხრა სოსომ და გაიქცა ნამკლის ბოლოსკენ.

ჩვენც მაშინვე უკან გავევეით.

გიძერას ერთი ალიაქოთი შეუევენეთ: «ნახე, გიძერ, ნახე» და... «ჰაი — ჰააა, ჰაი — ჰააა»-ს ძახილს ერთმანეთს აღარ ვაცდიდით. საწყვალე გიძერა ხან ერთს შემოგვხედავდა და ხან მეორეს. არ იცოდა, საით წასულიყო და ან როგორ დაეწყო ძებნა.

ბოლოს, როგორც იყო, მიაგნო მწერის კვალს და გაცხარებულმა დაეწყო ძებნა... ავერ გიძერა შედგა, აიღო კუდი მადლა, ეურები დაცქვიტა, თვალები დიდად დახჭვიტა და თავი წინ წაიღო! ჩვენ სული გავინაბეთ და ვართ შემოუერთდით... ჩამოვარდა სიხუძე... გულმა აჩქარებით და-

კვიწო ფანცქალი... სუნთქვა შევაყენეთ...

კიშერამ სასე შეიჭმუნა, უეცრად კადასტა და წინა ტოტები მიწას ძაგრად დანარტყა... მოგვესმა რაღაც წრიზინი. კიშერამ თავი მძღლა აიღო და იმის ზირში დავინახეთ საცოდავად კამომცქერადლი დედა-მწვერი.

რანაირი სიბრაღული აღძემბ გულში!.. ჩემ დედაში არ დამავიწყდება იმისი ცრემლ-მორეული თვალები!.

—«რა გინდათ ჩემგან, რა დავიძავეთ, რად მისწობთ სიცოცხლეს და შეიღებს თბლად რად მიტოვებთ?!.. თუ თქვენ გინდათ სიცოცხლე, მეც მინდა ვიცოცხლო!»—თითქოს გვეუბნებოდა საბრაღო მწვერი ამ სავევდურით სავსე სიტყვებს.

კიგლა მძინევი მიჭვარდა კიშერას და მომაკვდავი მწვერი ზირიდან წაჭკლიჯა. საწელისთვის კიშერას კბილი მიგკულში ჩაეყარა!

კიგლას დიდხანს ეჭირა ხელში და გაშტერებით დასცქეროდა. ჩვენც კარს შემოვეხვეინით და გაჩუმებული შევცქეროდით მწვერს. ვეკლას ნაღვლიანი სასე გვექონდა, ვეკლას გულსე ლოდვიით რაღაცა დაგვაწვა.

მწვერი კი ძლივს-ღა სუნთქავდა. თავის ზატარა ჭრელ თვალებს ძღას ატანდა, თვალის ქუთუთოებს რაც შეეძლო სჭიმავდა,—ეტეობოდა, თვალთ უბნელდებოდა და ბუნდაღღა ჭხედავდა.

—სანდრო, წავიდეთ ჩქარა შინ,—შემომხედა თვალ-ცრემლიანმა კიგლამ და მითხრა:—დედაშენს კარგი ძღლამო ექნება, იქნება მორჩეს!

—რას აძობ, ბიჭო, ეს ესლავ მოკვდება,—უუთხარი მე.

გივლამ ერთი კიდევ დაჰსჯდა მწვერს.

— აჰ, დაიჭი!.. მომაწოდებ მწვერი და ქვითინი ამოუძო.

— თავი მინც მოჰგლიჯეთ, ნუ სტანჯავთ! — ტირილით გვეუბნებოდა გივლა.

თავის მოგლეჯა ვერაზინ გაუბედეთ. მწვერმა უკანასკნელად გადახატრიალ-გადმოატრიალა თვალის კაკლები, დაგვათვლიერა ეველანი, თითქოს გვემშვიდობებო, და საძუდაზოდ დახუჭა თვალები.

— ეს ვერანა, ეს!.. ტირილით ჯავრობდა გივლა გიმერსზე, — გულში რომ არ ებინა, არ იქნებოდა?!..

გიმერამაც იგრძნო თავისი დანაშაულობა და საცოდავად მოიბუხა.

ჩვენ ეველამ გადასწვეიტო მწვერის დამარხვა. გავთხარეთ ღრმად მიწა და მწვერი ჩაუფალით. შედაც ნიძნად დიდი ქვა დავადეთ.

დაღონებულები წამოვედით შინ. გივლამ თავისი მოკლეული მწვერები ჩვენ მოგვცა.

— ბე არ მინდა! — ეს გვითხრა გივლამ, რომ დავეკითხნით, შენ კი არ ვინდა.

ამ სურათმა გივლაზე ისე იმოქმედა, რომ მერე ჭიანჭველასაც კი არ დადგამდა ფეხს. «ეკეც სუდიდგუღილით», — იტყოდა ხოლმე. სახლში რომ ესევეწონ, ქათამს ვერ დააკულევიანებენ, თუძცა კი ის ესლა წვერ-უღვაძით არის შემოსილი.

ბედუ რ ა - ჩ ი ტ ი ს ა მ ბ ა ვ ი

(აზრი რუსულიდან)

I

აღლებო! ყური დამიგდეთ,
 ვიამბობთ ზღაპრებს მრავალსა,

გეტყვით პატარა ბელურას
 ზღაპრულ თავგადასავალსა.

სცხოვრობდა ქვეყნად ბელურა,

ჩიტი პატარა ტანადა,
 ერთხელ მოფრინდა დედასთან
 და უთხრა ნაღვლიანადა:

— დედილო, ნეტა რა მომდის?
 სევდა მაწევნა გულზედა....

— „რა დაგემართა, გენაცვა,
 შეილო, უტკბესო სულზედა?“

— დღეს დილით აღრე გავედი
 ერთ პაწა ბალის პირადა,
 ყური მოგვარი, გალობდა
 ბუღბუღი მეტად ტკბილადა.
 ხმა იშვიათი, ხმა ნაზი
 ცას ზარივითა სწვდებოდა;

სმენად გადიქვა მიდამო,
თვით ნიაე-ქარიც დგებოდა.
ლურჯ-ქობა შემოვლებულმა
თავი დაჰხარა იამა....

ლიმილითა სთქვა ვილამაც:

—ვიშ! ეს ხმა რა რიგ მიამა!
რა მშვენიერი რამ არის,
ამ ხმას ვერ ასწერს ენაო!
ყურს უგდებ, მაგრამ ვერ სძლები,
არცა გწყინდება სმენაო!....

რა გავიგონე საქები •
სიტყვები ტკბილის ენითა, —
„ამას ვინ იტყვის ჩემზედა“, —
გულში წარმოვსთქვი წყენითა.
რა ვარ ამ ქვეყნად, რა ვიცი
მის ფასი, საბრალობელმა?
რისთვისა მშობა ნეტავი
მთლად უსარგევლო, მშობელმა?
როდის გადმოვა ჩემზედაც
მადლი ღვთისა და წყალობა?
როს შემეძლება მეც ტკბილად
ბუღბუღლისავით გალობა?!

II

გავფრინდი ქვემოდ, დავეშვი
ნერგზე გულ-დამარებული,
ენახე იქ ჩიტი წყლის პირად
ქრელ-ფრთა, ყელ-მოღვრებული.
თავი აელო ამაყად,
ერთ ალავს არა დგებოდა;
ხან ბანაობდა, ხან ცქვიტად
ქვებიდგან ქვებზედ ხტებოდა.
თვალი შეასწრო წანწყარას
ქალმა წყლისაკენ მზირაღმა,
დიდხანს უყურა ფანჯრიდამ

აღერსით სახე. მცინარმა
 და სთქვა: რა კარგი რამ არის
 ეს პაწაწკინა ჩიტო!
 რა სასაცილოდ ბანაობს!
 რა კოპწიაა, ცქვიტო!
 ხან თავს ისველებს, ხან ტანსა
 ხან ფრთებს ისწორებს წყნარაო!....
 ბაღლებო, გამოიქვით,
 ყველა აქ შოდით ჩქარაო!

მოცვივდნენ ყივილ-ხივილით,
 ჰკითხვენ, რა არის, დედაო?

— შეხედეთ, როგორ ბანაობს
 ჩიტი წყლის ნაპირზედაო.

— „მართლა?! სად არის“?.. ჰო, ვხედავთ...
 დედავ, რა მშვენიერია!

ყველას სახეზედ ღიმილმა
 წითლად გადაჰკრა ფერია.
 ცეცხლი აენტოთ თვალებში,
 მოისმა ხარხარ-გრიალი...

დავლონდი, ფიქრი დავიწყე,
 გულმა დამიწყო ფრიალი.
 ბავშვების ტკბილი სიცილი
 დიდხანს მესმოდა ზიანად
 და ვსთქვი:— ეინ მომეგებება
 მე ასე აღერსიანად?

III

ამ მიდამოსაც მოვშორდი,
 გავფრინდი კიდევ ქვევითა;
 ერთ მაღალ სახლის გვირგვინზედ
 ჩუმად დავჯექი ზევითა.
 აქ კიდევ ორი მერცხალი,
 გვირგვინის შუა გულზედა,
 ისხდნენ და ლაპარაკობდნენ
 ქიკჭიკით გაზაფხულზედა.

და მათ ქვემოლამ პატარა
ბავშვი, ტიტინა ენითა,
შესცინოდა და მათ ჭიკჭიკს
იმეორებდა სტვენითა.

აღტაცებული შესძახდა:

—მერცხლებო, ჭიკ-ჭიკ ენაო,
პირველი გაზაფხულება
გალობით მამცნეთ თქვენაო!

მიყვარს მე ეს ღრო... ბაღები
იმოსებიან მწვანითა;
მინდორი კოპწიავდება,
ველი ირთვება ყანითა;
სიო ჰქრის, ხეზედ ფოთოლი
ფოთოლს ეხვევა შრიალით;
აქ ჩიტი გალობს, იქ წყარო
კლდეზედ ჩამორბის ჩქრიალით.

ეუმზერდი ყმაწვილს და შემდეგ
წარმოვსთქვი დანანებითა:—
რატომ ბელურას ამ ქვეყნად
არ მიხსენებენ ქებითა?
რატომ არ ძალ-მიძს მოგება
ცელქი ბავშვების გულისა,
ხარება მათთვის სანატრელ,
კვკლუცი გაზაფხულისა?!.

IV

აქ ცრემლი წასქდა ბელურას,
შემაწუხარი სულისა.
დედამ მიუგო:—ნუ დარდობ,
არ გემართებს წყრომა გულისა,—
ჩვენ არ გვაქვს ნიჭი სხვასავით
სათქმელ-საქები ენითა,—
ვერ გააკვირვებ ქვეყანას
შენ ბუღბუღივით სტვენითა,
ვერც შეედრები წანწყარას,

შეილო, შენ გარეგნობითა,
შენ სხვა ხარ, ის სულ სხვა არის
დაბადებით და შობითა.

„არც შეგწევს მერცხალსავეთა
ხარება გაზაფხულისა,
რომ ის მოდის და თან მოაქვს
შეება და ღხენა გულისა.
ჩვენ არ შეგვეფერის სიდიდე,—
ვიყენეთ კეთილნი გულითა,
კეთილსვე ესდიოთ ამ ქვეყნად
ყოველგან სიხარულითა.

„ეაკეთოთ ის, რაც ყველასგან
კეთილად ჩაითვლებოდეს;
მეზობლებს ესიამოვნოთ,
რითაც კი შეგვეძლებოდეს;
მოგკრიფოთ პურის მარცვლები,
სადაც კი შევხვდეთ გარეთა,
მოფურბენინოთ სუსტ ჩიტებს
და დაობლებულთ მწარეთა.
მუსრი გავაელოთ ბაღებში
ხეებზედ ჭია-ლუასა...

ჩვენ ნუ ავყვებით სხვასავით
ზოგიერთების ჭკუასა.
კეთილი შრომა, გენაცვა,
სასარგებლოა ყველაზე;
დეე ნუ გვქონდეს ტკბილი ხმა,
ვიმღეროთ ჩვენ ჩვენს ენაზე,
ვიმღეროთ, როგორც კი ვიცით,
შეილო, გალობა ჩვენაო
და ჩვენც შეგვაქვებს მღერისთვის
ხალხის სმენა და ენაო....

„ერთხელ ერთ სახლთან, შრომისგან
დაღალულ-დასუსტებული,
მიველ და დავჯექი სარკმელზე,
წყნარად ფრთებ ჩამოშვებული.

სახლ შიგნით იჯდა ჩუმადა
 ქალი მთლად გაყვითლებული,
 საკერავს დასჩერებოდა,
 მწარედ გულ აჩქოლებული.
 ისიც დაღლილი ჩემსავით,
 მთელი დღე საკერავითა,
 სარკმელის ჩარჩოს ცრემლის ღვრით
 გაღმოსვენა თავითა.

ტიროდა, შეილო, საწყალი
 და ცრემლებს ღვრიდა მაზედა,
 რომ ბედმა მისცა მას მხოლოდ
 ტანჯვა ამ ქვეყანაზედა;
 რომ მხოლოდ შრომა-ტირილში
 იღვევა მისი ქალობა....

„ამ დროს მე ჩვეულებრივად
 დაეიწყე წყნარად გალობა
 და, რა შეესმა ხმა ჩემი
 საბრალოს, მწარედ მტირალსა,
 დარდიანს, ბედის მოძიენეს,
 ნაღვლიან გამომზირალსა,
 გაცოცხლდა, თითქოს იმედმა
 თავი შემოჰყო კარებში,
 ცრემლი მოიშრო, მომდგარი,
 მარგალიტივით, თვალებში,
 და მითხრა ღიმილ-სიცილით,
 შეილო, მან გულის ძგერთა:

—შენ გადამყარე გულიდამ
 ყოველი დარდი მღერთა....

„სჩანს სასარგებლო ყოფილა
 ჩვენი გალობაც დროზედა...
 იმღერე, შრომა განაგრძე,
 ნუ ნაღვლობ უბრალოზედა;
 სიტუარფე, დიდი სახელი
 ყველას არ მისცა ზენამა,
 მაგრამ კეთილი საქმისთვის
 უნდა ვიცოცხლოთ ყველამა.“

V

მალე შეიგნო ბელურამ
კეთილი სიტყვა დედისა,—
დააგლო სევდა, დაიწყო
სხვა გვარ გამოცდა ბედისა.

რა ინათებდა ტრედის ფრად,
ჩიორა ფეხზედ დგებოდა
და აკეთებდა, რაზედაც
მას ხელი მიუწვდებოდა.
მთელი დღე მარცვლებს ჰკრეფავდა,
ერთ წუთსაც არა ჯდებოდა,
მოჰქონდა სნეულ ჩიტებთან,
სადაც კი ეგულებოდა.
ყველას თანაბარ უცქერდა
ბელურა აღერსიანად,
მზად იყო, ნაცნობებისთვის
გული მიექდენა მთლიანად...

მაგრამ როს ერთხელ მინდორში
დახტოდა კენკვა-ჰამითა,
თან ჩატანა გაესილი
რალაც მარცვალი შხამითა.
იგონო, რომ უახლოვდება
სიკვდილი დაუნდობელი,
გაფრინდა წამსვე ბუდისკენ,
მოსძებნა დედა-მშობელი...

საბრალო პაწა ბელურა
იტანჯებოდა, კვდებოდა
და, დედის გულზედ მიკრული,
დედასვე ეკითხებოდა:

— „დედილო, მითხარ, შემექლო
სიცოცხლით ვისმე შევლაო?..“

თუ ვიყავ სათნო, კეთილი,—
გულ-ახლით მითხარ ყველაო.“

— ჩემო პაწიავ! — მიუგო

და მოეხვია ფრთებიტა:—
ყველას უყვარდი, ჩიტები
გიხსენიებდენ ქებითა...

— „ოჰ, მაგ სიტყვებით, მშობელო,
გულზედ მომფინე მე ლხენა!“...

აქ წყნარად თვალი მოხუჭა,
აღარ დაუძრავს მას ენა....

მოკვდა, და ყველა ჩიტები
იძახდნენ დანანებითა:

— ჩვენ მას ვუყვარდით, ჩვენც იგი
დამეარხოთ მოწიწებითა.

VI

გათენებისას მარხავდნენ,
ყველა ჩიტს ცრემლი სდიოდა;
მზე დაღვრემილი ღრუბლებში
ფერ-მკრთალად გამოსკვიოდა;
ლურჯი ცის ზღუდე-კამარა
იმოსებოდა შავითა,
თავსა იხზობდნენ იანი
ცრემლში ცოცხალის თავითა.
საგალობელ ხმას ნიაფი
მოსთქვამდა მგლოვიარედა,
ყვავილი ყვავილს ეკვროდა,
ცრემლსა აფრქვევდა მწარედა.
პატარა კუბო რვა მერცხალს
წყნარად მიჰქონდათ ფრთებიტა,
მწკრივად მისდევდა ჩიტების
გუნდი მას მწუხარებითა.
კუბო დაეწნათ ჩალისა,
მოერთოთ ყვავილებითა,
სხვა-და-სხვა გვარის გვირგვინით
და მწვანე ბალახებითა.

მინდვრად დამარხეს, ნერგის ქვეშ,
ტირილს მოსთქვამდნენ წყობითა;

საფლავის გარე ჩიტები
 მოჯარდნენ ათასობითა.

იგლოვ-იტირეს... უეცრად
 შესწყდა ჩიტების ქრიალი, —
 ახლა გლოვის ხმით საფლავზე
 ბუღბუღმა მორთო ზრიალი:

— მოყვასნო, გემართებს წუხილი,
 გლოვა და ცრემლის დენაო,
 აქ საუკუნოდ დავმარხვით
 ქორჟა ბედურა ჩვენაო!
 არ იყო დიდებულთაგან,
 არც სილამაზით ქებული,
 არც მომღერალი, გალობით
 გაზვიად-გადიდებული;
 მაგრამ უყვარდათ ფრინველებს
 დიდ-პატარამდე ყველასა;
 შრომობდა დაუღალავად,
 ცდილობდა ღარიბთ შველასა,
 ავადმყოფს, დასნეულებულს
 მკურნალად გაუხდებოდა,
 ბეჩავს, გაწირულს ბედისგან,
 ობოლს მტლედ დაედებოდა.
 ის იყო სათნო, კეთილი,
 სუყველა ებრალებოდა
 და აკეთებდა, რაზედაც
 გონება მიუწვდებოდა.
 და თუმცა ბედმა უდროოდ
 მოკლა და დააზიანა,
 მაგრამ მის საქმე კეთილი
 დაგვაღიწვდება გვიანა.

მღვიმელი

ამბავი ქალისა და ვაჟისა

(ქართლში გაგონილი ნატალია ამირეჯიბისაგან).

ზღაპარი

ყო ერთი კაცი დიად მდიდარი და მოხელე დიდის ქალაქისა. ჰქონდა უანგარიშო ხაზინა—ოქრო, ვერცხლი, თვალი და მარგალიტი. ცოლქმარი ბერდებოდნენ და ძე არა ჰყვანდათ; დღე და ღამ ღმერთს ევედრებოდნენ: ღმერთო, ერთი ძე მოგვეციო!

ისმინა ღმერთმა ვედრება მათი, და მიეცათ ვაჟი დიად ღამაზი და მშვენიერი. ღმერთს დიდი მადლობა შესწირეს ამ მოწყალებისათვის. როდესაც მოიზარდა ყმაწვილი, დედ-მამამ წაიყენა და საფილოსოფოსო სასწავლებელში მისცა. ის იმოდენა ხაზინა და საცხოვრებელი ზედ გადააგეს შვილს და დიად კარგი სწავლული გაზარდეს, მაგრამ თითონ კი ძლიერ გაღარიბდნენ, ისე რომ სარჩენსაქმელი პურიც აღარა ჰქონდათ.

სთქვა ყმაწვილმა:—ჩემ დედ-მამას თავიანთი საცხოვრებელი ჩემ სწავლაზე გადაუგიათ, და სულ ტყუილი არ იქნება ჩემი სწავლა, თუ ჩემს მშობლებს არ ვუშველი და დაცემულს ოჯახს არ ავაყენებო. ისეთი რა მოვიგონო, რა მოვახერხოვო,—სწუხდა და ჩაფიქრებული დაიარებოდა ყმაწვილი.

უთხრა დედ-მამამ ყმაწვილსა:—რადა ხარ, შვილო, დაღონებულ-დაფიქრებულიო? თუ გაჭირვება გაქვს რამე, ჩვენ შენი ქირის სანაცვლონი ვიყენეთ, ოღონდ შენ ნუ შესწუხდებო.

ყმაწვილმა უპასუხა:—მე ის მაწუხებს, რომ ამ ქვეყანას დადგომა აღარ შემძლიან.

უპასუხეს დედ-მამამ: — როგორც გიჯობდეს, ისე მოიქედი. ადგა ეს ყმაწვილიც, სახლი და კარი გაყიდა, თითონაც წაიყვანა, დედ-მამაც შეკაზმა, წაიყვანა და წავიდა ამ ქვეყნიდან. მივიღე ერთ ქალაქში, და უთხრა დედ-მამას შეილმა:

— ერთი სიტყვა მაქვს მოსახსენებელი და ვერ გამიბედნია, რომ მოგახსენოთო.

უთხრა დედ-მამამ: — თქვი, შეილოვო!

შეილმა უთხრა დიდის მწუხარებით: — ამ ქალაქის ხელმწიფეს ცოტა ხნობით უნდა მიგყიდოთო.

რა ესმათ ეს შეილისაგან, ამოუჯდათ გული, დიად მრავალი იტორეს და იმწუხარეს, მაგრამ უარის მაგიერ, ნება გაქვს შეილოვო, უთხრეს.

ვაჟი წავიდა ხელმწიფის კარზედა და კარის კაცებს უთხრა: — ტყვეები მყავს გასაყიდი და ხელმწიფე ხომ არ იყიდისო?

გაიგონა ეს ხელმწიფემ და უბრძანა: — მომგვარე ტყვეები და რას ითხოვო?

მოახსენა ვაჟმა: ერთი კარგი შეკმაზული ცხენი, ერთი ხელმწიფის საკადრისი ტანისამოსი და კარგი იარაღიც მიბოძეო.

მოილო ხელმწიფემ და მისცა ყველა. ვაჟმა პირობა გამოართვა ხელმწიფეს, რომ ეს ტყვეები არ გამიყიდო, ამათ ფასს ერთი ოთხად მოგართმევო. ხელმწიფემ გუნებაში გაიკვირვა, რომ შეწუხებით ევაჭრებოდა, მაგრამ ვერას მიხვდა.

ვაჟი წამოვიდა, დედ-მამა ტყვედ დარჩა. ჩუმად სტიროდენ და ვერას აცხადებდენ. მეორე დღეს მივიდა ვაჟი ხელმწიფესთან და მოახსენა ვედრებით: ის ტყვეები მაჩვენე, მინდა თავი დავალოც-ვინოვო. ხელმწიფე მიხვდა მაშინ, რომ ამის დედ-მამა ყოფილანო, და აჩვენა. როდესაც ნახა შეილმა თავისი დედ-მამა, მოეხვია, მწარედ ატორდა და უთხრა: ნუ დამწყევლით, ლოცვა თქვენი წამატანეთო, ღვთის მადლით, მალე დაგიხსნითო!

დალოცეს და მწუხარებით გამოესალმენ ერთმანეთს, — შეილი დედ-მამისათვის სტიროდა და დედ-მამა შეილისათვის.

ვაქმა ახსენა სახელი ღვთისა, შეჯდა ცხენზე და წაიქცა და
 გზა გაიარა და, ერთს დიდ მინდორში რომ მივიდა, ე
 შემოიყარა. მისცეს სალამი ერთმანეთს და დაიწყეს საუბარი, თა-
 ვიანთ თავგადასავალი უთხრეს ერთმანეთს. ამ კაცმა რომ შეიტყო,
 დედ-მამა გაუყიდნიაო, უთხრა ყმაწვილს:

—მე ჩემი ხელმწიფის კარგი ყმა ვარო; ამამავალს ხელმწიფეს-
 თან მივალ, მიმაქვს გატანებული წიგნები, უნდა მიეუტანო ხელმწი-
 ფესა და დიად დიდ წყალობას მიზამსო. აწ შენ გხედავ, რომ ამ-
 ნაირ საქმეში გამოცდილობა უნდა გქონდეს, შენ წაიღე ეს წიგნები
 და რა წყალობასაც ჩემთვის მოიღებდა, იმას შენ მოგცემსო.

გამოართვა ის წიგნები ამ ყმაწვილმა, მადლი გადაუხადა,—გა-
 იყარნენ და წავიდნენ თავ-თავის გზაზე. მაშინ მოაგონდა ამ ყმა-
 წვილს თავისი დედ-მამა და დიად ბევრი იტირა და იმწუხარა. ამ
 მწუხარებაში ცხენზედ ძილი მოუვიდა, და ცხენმა გზა დაკარგა.

გამოეღვიძა და ჰხედავს, უდაბნო ადგილს სადღაც მოსულა.
 წყურვილი ჰკლავს ყმაწვილსაც და ცხენსაც, წყალი კი არსადა ჩანს.
 ბევრი ეძებდა და ახლოს ერთი ჭა იპოვნა, მაგრამ ამოსაღები არა
 ჰქონდა რა. მოაგონდა იმ კაცის მოცემული წიგნები, ამოიღო,—მუშამ-
 ბაში შეკრული იყო,—გახსნა, იმ მუშამბით წყალი ამოიღო, დალია
 და ცხენსაც ასვა. ცოტა ხანს მოისვენა, დაფიქრდა და სთქვა თავის
 გულში: წაიკითხავ ამ წიგნებს, ფათერაკს არაფერში გავებაო.

გახსნა წიგნები და წაიკითხა. ეწერა ესრე: „ამამავალს ხელ-
 მწიფეს, მრავალს მოკითხვას და ნახვის ნატურას მოგახსენებ! ჩემი ამ-
 ბავი და საქმე გასამხელი არ არის. ეს კაცი რომ აქ მომეკლა, უფ-
 რო შევრცხვებოდი. ამ წიგნის მომტანი კაცი დიად ურჯულო კაცი
 არის. ჩემ ქალს უზღველად მოექცა და, ქალაქში ხმა არ დავარდეს-
 მეთქი, ვერ მოვკალი. ეხლა შენთან გამომიგზავნია, თუ ჩემი ძმობა
 და სიყვარული გაქვს, ეს კაცი მანდ მოკალი, რომ ამდენი სირცხ-
 ვილი არაფინ შეიტყოს“.

როდესაც ყმაწვილმა წიგნების პასუხი გაიგო, ღმერთს მადლო-
 ბა შესწირა და დედ-მამა დალოცა, რომ სასწავლებელში მიმცეს და

წიგნი მასწავლესო. წიგნები მაშინვე დახია და წყალში ჩაყარა. ახსენა სახელი ღვთისა, შეჯდა ცხენზე, გზაც იპოვნა, წავიდა და ერთ ქალაქში მივიდა. ნახა, დიად ტურფა ქალაქი იყო, გაძლიერებული ხელმწიფე ჰპატრონობდა. ყმაწვილი ჩამოხტა ერთ ღარიბ დედაბერის სახლში და ჰკითხა დედა-ბერს ქალაქის ამბავი, სამართალი, აღება და მიცემა.

დედა-ბერმაც უთხრა ამ ქალაქის ამბავი. ყოველივე კარგად შესატყობი არისო, მაგრამ უწინ ამას გეტყვიო: ამ ქალაქის ხელმწიფეს ერთი ქალი ჰყავს, დიად ტურფა, ლამაზი და მეცნიერი, ცამეტის წლისაა ჯერ და ოთხმოცდაცხრამეტი ხელმწიფის შვილი დაუხოციაო.

ჰკითხა ყმაწვილმა:—მიამბე, რა საქმეზე დაუხოციაო?

უპასუხა დედა-ბერმა:—შვილო, ის ქალი ამბობს: ვინც მე ჰკუთით და სიბრძნით მამერევა, იმას ქმრად შევირთავო, ვისაც მე მოვერევი, თავს მოეჭრი და შემოვავლებ ჩემს ჩარდახს გალანგნადაო. ჰხოცავს ამდენ ყმაწვილ კაცებს და მომრევი ჯერ არავინ გამოჩენილა.

ყმაწვილმა რომ ეს ამბავი გაიგო, დიად იამა და სიხარულით იმ ღამეს აღარა სძინებია. დილაზედ აღრე ადგა, ახსენა სახელი ღვთისა, ჩაიკვა სახელმწიფო ტანისამოსი და წავიდა ხელმწიფის კარზედა. კარის კაცებმა უთხრეს:—ყმაწვილო, ფთხილად იყავ, რომ შენც არ მოგკლასო. ვაჟმა პასუხი არ მისცა და შევიდა ქალის სასახლეში. შეატყობინეს ქალსა:—ერთი ვაჟი მოსულა შენთან სალაპარაკოდაო.

ქალმა კაცი გაუგზავნა და შეუთვალა: უნდა გასვა ის სასმელი, რომელიც მისმევია ოთხმოცდაცხრამეტისთვისაო.

ვაჟმა უპასუხა:—ნება ღვთისა ასრულდესო.

ქალმა დაუძახა თავის დედ-მამას, ნაწირ-გვზირსა და სხვა დიდ-რონ თავადებსა და ეს პირობა დასდეს: თუ ქალი მოერიოს, თავი უნდა მოსჭრას ვაჟსა, თუ ვაჟი მოერიოს, ქალი ცოლად უნდა შეერთდესო. დაუდგეს ოქროს სკამი და დასვეს ვაჟი.

ჰკითხა ქალმა:—ვინ არის მამა შენიო?

მიუგო ვაჟმა:—ჰავე და ცეცხლიო.

ჰკითხა ქალმა:—ვინ არის დედა შენია?

მიუგო ვაჟმა:—მიწა და წყალიო.

ჰკითხა ქალმა:—ვინ არის ბებია შენია?

მიუგო ვაჟმა:—ის არის ბებია ჩემი, ვინც მე მხედავს და ვისაც მე ვერა ვხედავო, ის ჩემ ხმას ისმენს და მე იმის ხმას ვერ ვისმენო.

ქალმა სთქვა,—ეს ყმაწვილური სიტყვა-პასუხია, თავი დავანებოთო, და კიდევ ჰკითხა:—ის სამნი ვინ არიან, რომ დედისაგან არა შობილან?

მიუგო ვაჟმა:—ორნი ადამ და ევა არიან და მესამეც ის ვერძია, რომელიც მამა აბრახამს ზეცილამ მოუვლინა ღმერთმა ისააკისთვის.

ქალმა ჰკითხა:—ის ვინ იყვნენ, რომ ქვეყნად იყვნენ, სვეს და ჭამეს და არ დაიხოცნენ კი?

მიუგო ვაჟმა:—ეგ ენუქა და ელია არიანო, რომ ანტეს *) მოსვლამდე არ მოკვდებოდნო.

ქალმა ჰკითხა:—ის რა ფრინველი არის, ქერსა და ბალახს რომ სჭამსო?

მიუგო ვაჟმა:—ეგ კალია არისო.

ჰკითხა ქალმა:—ის რა იყო, რომ სანამ იცოცხლა, ქერი და ბზე ჭამა, მოკვდა და ადამიანის სისხლი სეა და ხორცი ჭამა?

მიუგო ვაჟმა:—ეგ ის არის, სამსონ ჭაბუკმა რომ ვირის ყბა აიღო ხელში და იმითი ათი ათასი კაცი მოკლა.

ჰკითხა ქალმა:—ის რა იყო, რომ შტო და ფურცელი ჰქონდა და მასუკან სისხლი და ხორცი შეისხა?

მიუგო ვაჟმა:—ეგ მოსე წინასწარ-მეტყველის ჯოხი იყო: შტო და ფურცელი ჰქონდა და მერე, გველათ რომ გარდაიქცა, სისხლი და ხორცი შეისხა.

ჰკითხა ქალმა:—ის ვინ იყო, რომ თავის დედ-მამამ უთხრა, — მე ქალწული ვარო?

მიუგო ვაჟმა:—ეგ აბელის გვამი იყო,—როცა საფლავთან მიიტანეს, მიწამა სთქვა: მე ქალწული ვარო.

*) ანტეპრისტე.

ჰკითხა ქალმა:—ის ვინ იყო, რომ თოთხმეტი წელიწადი ხელ-
მწიფობა ჰქონდა, მეთხუთმეტე წელიწადში ავად გახდა, ოცდა ათის
წლისა რომ შეიქმნა, მოკვდა და შემდგომ ისევ გაცოცხლდა?

მიუგო ვაჟმა:—ეგ მთვარე არისო: თოთხმეტს დღეს იცვება, მე-
რე იღვება, რამდენსამე დღეს აღარა ჩანს და მერე ხელახლად იბადება.

ჰკითხა ქალმა:—ის რომელი საფლავი იყო, რომ იძვროდა და
იარებოდა.

მიუგო ვაჟმა:—ეგ იონა წინასწარ-მეტყველი იყო, რომ თევზმა
ჩაყლაპა და იარებოდა ზღვაში.

ჰკითხა ქალმა:—ის ვინ იყო, საჭმელი არა სჭამა და მიმტანი შეჭამა?

მიუგო ვაჟმა:—ეგ დანიელ წინასწარ-მეტყველი იყო, არწივს
რომ მიუჭანეს შესაჭმელად,—დანიელს ხელი არ ახლო არწივმა და
მიმტანი შეჭამა.

ჰკითხა ქალმა:—ის ვინ იყო, რომ მოკვდა,—არც ტანი მისი სა-
ფლავში ჩავიდა და არც სული მისი ღმერთთან წავიდა?

მიუგო ვაჟმა:—ეგ ლოთ მამამთავრის ცოლი იყო, ქვით რომ
იქცა: არც ტანი საფლავში ჩავიდა, არც სული მისი ღმერთთან წავიდა.

ჰკითხა ქალმა:—ის ვინ იყო, რომ არც ადამიანი იყო, არც
ეშმაკი და, რომ ჩაჰქოლავენენ, ელაპარაკებოდა ადამიანსა?

მიუგო ვაჟმა:—ეგ ერემია წინასწარ-მეტყველის კლდე იყო,—რო-
ცა ჩაჰქოლავენენ იმ კლდეს, მაშინ დაიწყებდა ლაპარაკს და ეტყოდა:
მე ვარ ერემია წინასწარ-მეტყველიო.

ჰკითხა ქალმა:—ის ვინ იყო, რომ ელჩად გაგზავნა ღმერთმა
და არც ანგელოზი იყო, არც ადამიანი, არც ეშმაკი.

მიუგო ვაჟმა:—ეგ ყვავი იყო, ადამთან რომ მოვიდა, როცა
კანება აბელი მოკლა. —ადამმა არ იცოდა, რა ექმნა მკვდრისთვის,—
მივიდა ორი ყვავი, ერთმა მეორე მოკლა და მიწაში ჩაფლა.
ადამმა ეს რომ ნახა, ისიც ესე მოიქცა.

ქალმა უთხრა ვაჟსა: ადექ და წადიო; დღეს ხომ მამირჩი ჩემის
ხელიდგან და ხვალ კი ველარ გადამირჩებო. ამ რიგად აშინებდა
ქალი.

მიუგო ვაჟმა: თუ ღმერთმა დღეს გადამარჩინა, ხედავს ვადა მარჩენსო, და წვიდა სიხარულით. ცოცხალი რომ ნახეს კარის კაცებმა ეს ვაჟი, დიდად გაუკვირდათ.

წვიდა ვაჟი თავის სადგომსა და ნახა, რომ დედაბერი მწუხარედ ტირის. როდესაც დაინახა დედაბერმა ყმაწვილი, გაეხარა დიდად და უთხრა:—შვილო, მშვიდობით მამიხველო? შენ ახლა დაიბადე დედის მუცლიდან! მე აღარ მეგონა, თუ იქადგან ცოცხალი გამოხვიდოდი! მე შენის ნაღვლით ვკვდებოდი!

ვაჟმა უბასუხა,—ღმერთმა გადამარჩინაო.

მეორე დღეს ყმაწვილმა ჩაიცვა ტანთა, ახსენა ღმერთი და მივიდა ისევ ქალის სასახლეში და სალამი მისცა. დაუდგეს ოქროს სკამი და დასვეს იგი ვაჟი.

ჰკითხა ქალმა:—რომელნი არიან, რომ ერთმა მეორე მოკლა, მკვდარი ჯოჯოხეთში წვიდა და მკვლეელი სამოთხეში?

მიუგო ვაჟმა:—ღმერთმა მოკლა კენი, კენი ჯოჯოხეთშია და ღმერთი სამოთხეში.

ჰკითხა ქალმა:—ის რა ადგილი იყო, რომ რაც ქვეყანა გაჩნდა, იმ ადგილს მზე არ მისდგომოდა და ერთხელ კი მიადგა?

მიუგო ვაჟმა:—ეგ წითელი ზღვის ძირი იყო:—მოსე წინასწარმეტყველმა რომ განაპო, მაშინ მიადგა მზე.

ჰკითხა ქალმა:—ის რა იყო, რომ დედალი მამლისაგან იშობა?

მიუგო ვაჟმა:—ეგ ევა იყო, ადამის გვერდიდან რომ დაიბადა.

ჰკითხა ქალმა:—ის ორნი ვინ არიან, რომ ერთმანეთი სძულთ და უერთმანეთოდ კი ვერ გაუძლიათ?

მიუგო ვაჟმა:—ეგ სული და ხორცი არისო.

ჰკითხა ქალმა:—ის ვინ იყო, რომ არც სვამდა და არც სჭამდა და როცა მოკვდა, წყალი სვა და მიწა ჰამა?

მიუგო ვაჟმა:—ეგ მოსე წინასწარმეტყველის ჯოხი იყო: სანამ ჯოხი იყო, სასმელ-საჭმელი არ უნდოდა, როცა გველად გარდაიქცა, მაშინ წყალი სვა და მიწა ჰამა.

უთხრა ქალმა:—ადგე და წადი, დღესაც გადამიჩივ და ხვალ გასმევ სასმელს, რომელიც შენი ამხანაგებისთვის მისმევიანო.

მიუგო ვაჟმა, — ღმერთი მოწყალეაო, — და წავიდა ბინაზედ.

მესამე დღე გათენდა. მივიდა ყმაწვილი ქალთან, სალამი მისცა. დაუდგეს ოქროს სკამი, დასვეს იგი ვაჟი.

ჰკითხა ქალმა:—ორი მოამბე გაგზავნეს, არც იყვნენ კაცნი, არც ანგელოზნი და არც ეშმაკნი?

მიუგო ვაჟმა:—ეგენი ყვავი და მტრედი იყვნენ, ნოემ რომ გაგზავნა ამბის მოსატანად, ქვეყანაზედ ხმელეთი თუ არისო; წავიდა ყვავი, ლეშზედ დაჯდა, მტრედმა ზეთისხილის შტო მოტეხა და მიუტანა ნოეს.

ჰკითხა ქალმა:—ისინი ვინ იყვნენ, რომ მისირში შევიდნენ ექვსანი და გამოვიდნენ ექვსასი ათასნი?

მიუგო ვაჟმა:—იაკობ მამამთავერის შვილები იყვნენო: ეგვიპტეში რომ წავიდნენ ექვსასნი იყვნენ, და მოსემ კი ეგვიპტიდამ ექვსი ათასი ებრაელი გამოიყვანა.

ჰკითხა ქალმა: ის რა სამი საქმეა, რომ ამ ქვეყანაში არ იხსენებინ?

მიუგო ვაჟმა:—სამნი საქმენი არიან: პირველი—ზღვას სარქველი არა აქვს, მეორე—ცას ბოძი არ შეედგმის, მესამე—ფრინველი რძეს არ მოიწვევს.

ქალს შეეშინდა ვაჟისა და უთხრა, — წადი, დღესაც გადამიჩივ და ხვალ მადრიელს გავისტუმრებ საიქიოსაო. — აშინებდა ქალი.

მიუგო ვაჟმა:—ჩემი საქმე ღმერთზედ შემოგდია, ის გამარინებს შენის ხელიდგანაო, და წავიდა სიხარულით.

გათენდა მეოთხე დღე და წავიდა ყმაწვილი ქალთან. სალამი მისცა, დაუდგეს ოქროს სკამი, დასვეს იგი ვაჟი.

ქალმა უთხრა, ახლა თქვენ ბრძანეთო.

ჰკითხა ვაჟმა:—ის ვინ იყო, რომ მდიდარი გაგლახავდა? თავი სიგლახაკით შეიმოსა, თავის ღედ-მამაზედ შეჯდა და წავიდა; სიმდიდრე უნდოდა ეშოვნა; მოეწია გზაზე სიკვდილი, აიღო იმან სიკვდილი ხელითა და სიკვდილით წყალი ასეა ცხენსაცა და თითონაც დალია, იცოცხლა და ცხენიც აცოცხლა?

ქალმა პასუხი ვერ მისცა და უთხრა:—ადეგ, წადი და ხვალ მოგცემ მაგის პასუხსაო.

წავიდა სიხარულით ვაჟი თავის ბინაზედ.

ქალმა უბძანა თავის მოახლეებს:—დაკალით ორი ქათამი, მუცელი გატენეთ შაქრით და მიხაკ-ღარიხინით და შესწვითო, ორი თუნგი ღვინოც წამოიღეთ, შვიდის წლისა იყოს, ძალოვანიო, სხვაც გემრიელი სანოვავე და თეთრი პურები ჩაალაგეთო.

რომ მოამზადეს, ლამპრები აანთეს და ხელმწიფის ქალი და მასთან ორი სხვა ქალი წავიდნენ სანოვავეთი იმ ყმაწვილთან, როდესაც ყოველ სულს ეძინა. მივიდნენ და დაურეკეს კარი. გამოვიდა კარზედ ვაჟი და უთხრეს ქალებმა: ბატონის კარის ქალები ვართ და საქმისთვის მოვედით შენთანაო.

ვაჟმა უთხრა:—ეგ ტყუილი სიტყვებია, თქვენ, ხელმწიფის კარის ქალები, ჩემთან არ მოხვიდოდითო, და საიდგანაც მოსულხართ, იქვე წადითო.

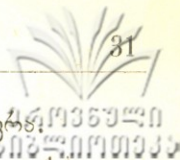
ქალებმა შეჭფიცეს და უთხრეს,—მანამ არ გნახეთ, აქედგან ვერ წაველთო.

ვაჟმა ნახა, რომ არა გაეწყობა რაო, გაულო კარი და შეიყვანა. ხელმწიფის ქალმა პირ-სახურავი გადიხადა და უთხრა: გაქვს რამე საქმელი, მოიტანე ვჭამოთ და ვსვათ და გავიხაროთო.

ვაჟმა უთხრა:—ღმერთმა იცის, არაფერი მაქვს, და არც მოვიფიქრებდი, თუ მობძანდებოდით, თორემ თქვენს საკადრისს საქმელს მოვამზადებდიო.

ქალმა უბძანა მოახლეებს, მოიტანეთ, რაცა გაქვთო.

გაშალეს სუფრა მოახლეებმა, მოიღეს სასმელ-საქმელი და დაიწყეს სმა. ქალი აძალადებდა და ასმევდა შვიდის წლის ღვინოსა და

ათრობდა ყმაწვილსა. ყმაწვილი მართლაც ძალიან დაითვისდა ქალმა იდროვა და უთხრა ვაჟსა:—თუ ჩემი პატივი გაქვს, გუშინ რომ სიტყვა მკითხე, ის გამამიცხადეო.

ვაჟმა უარ ჰყო, მაგ სიტყვას ვერ გეტყვი და სხვა რაც გნებავს, მკითხეო.

ქალი არ დაეხსნა, ეხვეწებოდა და ვაჟც მოუყვა და უამბო თითო სიტყვად თავისი თავ-გადასავალი,—ეგ მე ვარო,—და ამ ლაპარაკში ჩაეძინა.

ქალი მაშინვე ადგა, თავის მხლებლები გაიყოლა და შინ წავიდა გახარებული, რომ მთვრალს სიტყვა დასტყუა. მაგრამ სიჩქარით ქალს ზედ-მოსახურავი ყმაწვილთან დაჰრჩა.

ვაჟმა რომ გაიღვიძა დილითა, ნახა იმასთან აღარავენ იყო და, ქალისაგან მოტყუებული, დიდად დალონდა და შესწუხდა. ადგა, ააწყნარა თავისი ქვეშაგები, მიიხედ-მოიხედა და, რა ნახა, რომ ქალს ზედ-მოსახურავი იქ დარჩენოდა, დიდად გაიხარა და სთქვა:—მადლობა შენ, ღმერთო, დღესაც გადამარჩინე სიკვდილსაო,—ადგა და წავიდა ქალთან. შევიდა და ქალს სალამი მისცა. დაუდგეს ოქროს სკამი და დასვეს იგი ვაჟი.

ქალმა მოიწვია დედ-მამა, ნაზირ-ვეზირი და თავადები და უთხრა ვაჟსა:—გითხრა, გუშინ რაც მკითხეო?

მიუგო ვაჟმა:—ბძანეთ, ბატონო!

ქალმა უთხრა ამ ყმაწვილს იმისი თავგადასავალი, რაც იმისგანვე მოესმინა.

ყველანი დიდად ჰკვირობდნენ, ეს რა მეცნიერია, რომ ამ ყმაწვილის თავგადასავალი გაიგოვო. მაშინ ქალმა უბძანა ნაზირ-ვეზირსა, წაიყვანეთ და თავი მოსტყერითო.

ვაჟი ადგა, თავი დაუკრა ხელმწიფეს და დარბაისელთა და მოახსენა:—მაგ ქალმა სამ დღეს მკითხა სიტყვა და, ძალითა მღვთისათა, ყოველზე პასუხი მივეციო; მე ერთხელ ვკითხე, და ძლიერ დარღვია ის კითხვაო, და ცხლავე ჩემი სიკვდილი მოინდომა. აბა ერთს სიტყვას კიდევ ვკითხავ, —თუ ამისხნის, ეგ მომრევია და რაც ნებავ-

დეს, აასრულოს, და თუ ვერ მამცემს პასუხსა, მე მოვრეგებებო და რას მემართლებით.

ყველამ სთქვეს, დიად კარგი სიტყვა არისო, მაგრამ ერთხლის მეტად კითხვა არ შეიძლებაო.

ჰკითხა ვაჟმა:—ის რა იყო,—ერთ უცხო ფრინველთან ორი ფრინველი სხვა იყო, დავიჭირე, გავატყვევ, შევწვი, უნდა შემეკამა და ანაზღად გამიფრინდნენ; თუ არ დაიჯერებთ, იმის ბუმბულსაც გაჩვენებთო?

ქალი მიხვდა, რომ ეს ამის ნამოქმედარი საქმე იყო, შერცხვა და უპასუხა:—ეგ დიად ძნელი გამოსაცნობი კითხვა არისო, მე მაგის პასუხი არ შემიძლიანო, რაც საჩუქარი გინდა, ითხოვე და მიიღე ჩემგანაო.

უპასუხა ვაჟმა:—მე საჩუქარი რად მინდა,—შენ ჩემი ხარ და მე შენიო.

ეს ყველა ღარბისელთ მოეწონათ და ვაჟსა და ქალს გვირგვინი უსკენეს. ხელმწიფემ თავის სახელმწიფო დაულოცა ქალსა და სიძესა. ყმაწვილმა გაგზავნა კაცნი, დაისხნა დაგირავებული დედ-მამა და მოიყვანა თავისთან. ქალის დედ-მამა დაიხოცნენ და ვაჟის დედ-მამა ჰპატრონობდნენ ქვეყანასა. დედა-ბერიც დაადგინა თავის დედის მგზავსად, პატრონობდა ყმაწვილი ესრედ დედა-ბერსა.

ლოძი და ვირი მოხადირენი

(იგავ-არაკი ფედრისა *)

ოძმა ვირს უთხრა: წამოდი,
 მანდ რასა გდინარ უქმათო?
 მე ვინადირებ და შენ კი
 კამომადგები ბუკათო...
 წაუიდა ლოძი, ნადირობს,
 ვირსაც სომ თან იახლებსა;
 ვირი მსახურებს: სან-და-სან
 დაუროყინებს ძაღლებსა.
 რა ესე საქმე ვირისა
 სხვა ვირმა ისძინ-იყურა,
 მოუსათრებლად შესძახა:

«რას ყვირი, ძმაო დიდყურა?»

— «როგორ დიდყურა!» — მან უთხრა:

«როგორ მიბედავ ძავასო?»

ლოძის ბრძანებას ვასრულებ,

სომ არ ვაბიჯარ ბავასო!»

— ლოძის ბრძანებას!.. შერე რა?

სმა წუნარად კამოგეცაო?

რას შედიდები ძავითი,

შენც ვირი ხარ და მეცაო!

*) ფედრი რომაელების გამოჩენილი მწერალი იყო იგავ-არაკებისა.

ერთი ოჯახის უბედურება
ტყეში

I

შრთს ტყეში, რომელსაც, ცოტა მოშორებით, ერთ მხარეს, წყალი ჩამოუდიოდა, სცხოვრობდა კურდღლის ოჯახობა. კურდღლებს არა აწუხებდათ რა, რადგან ტყე სოფლებზე კარგად მოშორებული იყო და ხალხი ამ ალაგას ხშირად არა ჰხედებოდა.

ოჯახს შეადგენდა, დედ-მამის გარდა, ოცდა თექვსმეტი პატარა კურდღელი. ამ ოცდა თექვსმეტში მხოლოდ ერთი იყო დედ-მამის ურჩი და ცელქი. სახელად ამას შევეუნას ეძახდნენ, რადგან შავი ფერი გადაჰკრავდა და ამ ფერი კურდღლები ხომ იშვიათნი არიან.

დედა ძალიან ნაღვლობდა და სწუხდა, რომ შევეუნა ასეთი მოუსვენარი და ურჩი იყო:—თავის ხასიათის გამო ისე არ გადარჩება, რაიმე უბედურებაში გაეგბმისო.

ერთხელ დედამ დაუძახა ერთ თავის უფროსს შვილს, რომელიც სხვებზედ უფრო გონიერი იყო, და უთხრა:

—ჩემო ბამბა-ქულავ, შევეუნა შენთვის ჩამიბარებია, ყური უგდე... დატუქსე ხოლმე, თორემ, რა ვქნა, ცელქია ძლიერ და ვშიშობ, სადმე მახეში არ გაეგბას.

ბამბა-ქულამ დაამშვიდა დედა, — თვალ-ყურს ვადევნებ შევეუნასო.

დედა და შვილი რომ ამ ლაპარაკში იყვნენ, უეცრად მოვარდა გაფითრებული და გულგახეთქილი მამა-კურდღელი, რომელსაც თავისი ურცხვი შვილები გზაზედ დახვედროდნენ, თან გამოჰყოლოდნენ და ეხლა გვერდს უდგნენ.

—ოჰ, ჩემო ძვირფასო შვილებო!—სთქვა მამა-კურდღელმა სევდიანის ხმით, — ერთი საშინელი ამბავი უნდა გითხრათ.

—ღმერთო ჩემო, რა არის, რა მოხდა?— შეჰყვირა საბრალო დედა-კურდღელმა და თვალ-ცრემლიანმა გადაჰხედა შვილებს, ხომ არაინ არ მაკლიაო, და როცა დაინახა, რომ შვილები სრულად არიან, დამშვიდებით უთხრა თავის შეწუხებულს მეუღლეს:

—ჩემო კარგო, რა ამბავია, რა უბედურებაზედ ლაპარაკობ?

—მეტი უბედურება-ლა გინდა: ჩვენი გათქმული ტყე, ჩვენი ჩუმი და უშიშარი საცხოვრებელი ადგილი, საცა ჩვენი წინაპარნი მყუდროდ და მოსვენებით სცხოვრობდნენ.....

—მერე რაო!?

—ისა, რომ ტყეს პატრონები გასჩენია,—სთქვა მამა-კურდღელმა. პატარებმა ყურები ცქიცეს.

—როგორ? ტყეში ნადირობის ნება მიუციათ?—დაეკითხა კიდევ დედა-კურდღელი.

—მაგისი რა ვიცი, და მახეების დაგება კი შემოულიათ. მერე სად დაუგიათ?—სწორედ იმ მწვანე ველზე, სადაც ჩვენ ბალახის საქმელად დავიარებით ხოლმე.

—რა ურჯულობაა! განა კატები აღარ მოიპოვება იმათ ქვეყანაში, რომ საბრალო კურდღლები არ ამოიჩემონ?—სთქვა გამწარებულმა დედა-კურდღელმა.

—რა გაეწყობა, ეხლა სიფრთხილე-ლა გემართებს! სიფრთხილეს თავი არა სტკივია,—იტყვიან. აბა ძმებო, ფრთხილად იყავით, —სთქვა დარბაისლურად ბამბა-ქულამ:—ახლოს ნუ გაუვლით აი იმ კომბოსტოს, ხეების ძირს, ტყეში, ვილასაც რომ დაუთესია; ერიდეთ აი იმ სტაფილოსაც, მარწყვის გვერდით რომ არის..... ერთი სიტყვით, ნუ მიეკარებით იმ ადგილებს, სადაც კი ადამიანის ხელი ჩანდეს.

—მაშ მარტო ჰაერი და წყალი ხომ არ გეაცოცხლებს?—წამოიძახა შეაუნამ, რომელიც გამოუცდელი იყო და არ იცოდა, შიში რა არის.

—რადა? წინანდებურად ირბინეთ ტყეში, ჯამეთ ნორჩი და ახალი ბალახი,—უთხრა მამა-კურდღელმა:—მხოლოდ ნუ მიეკარებით იმისთანა ბალახს, რომელიც ჩვენ ტყეში აქამდის არ მოდიოდა.

შვილები დაჰპირდნენ, რომ ამას იქით ფრთხილად დაეყურებოდნენ. შავუნაც დაჰპირდა, მაგრამ აასრულებდა დაპირებას, თუ არა?

II

მეორე დღესვე შავუნას ძალიან მოუწონდა იმ ადგილების დათვალიერება, სადა ვითომ ამათთვის მახეები იყო დაგებული, — ხოლო, რასაკვირველია, შორიდან კი. შავუნამ მოიგეჟიანა თავი და სწორედ იქით, წყლისკენ გასწია, სადაც მამა-კურდღელმა აღუკრძალა. ბამბაქულა თვალს არ აშორებდა შავუნას და შორი-ახლოს თან მისდევდა.

წყლის პირი მშვენიერი ფერადი ყვავილებით იყო აყვავებული, ზოგს წყლიდამაც ამოეყო თავი. მწვანე ხავერდით გადაშლილი ბალახი ისე მოჩანდა კამკამ წყალში, თითქოს სარკეში ჩანსო. ყვავილებს ფრინველები თავს დასტრიალებდნენ. კოლო-ბუხებს ბზუილი გაჰქონდათ.

განა ამისთანა მშვენიერ ადგილას შეიძლება რომ მახე იდგეს? შავუნასთვის ეს დაუჯერებელი ამბავი იყო და თამამად მიუახლოვდა ამ ალაგს.

— არა, რა მოელანდა მამა ჩემს, — გაიფიქრა გულში შავუნამ, — ღმერთი-რჯული, აქ არაფერი მახე არ არის.... მოხუცს თვალთ აღარ უჭრის, და, უსათუოდ, აი ის გამხმარი ხის ტოტი ეჩვენებოდა მახედ. საწყალი ჩენი მშობლები! სულ ჩენი სიყვარულით კი მოსდით, რომ ყველანი ჩენი მტრები და მჭამლები ჰგონიათ....

— ვიშ, რა საუცხოვო დილაა, — ამბობდა შავუნა და თან წყლის პირას არხენად დასეირნობდა: — ნეტავი მეც იმ იხვებივით ვიცოდე ცურვა. აბა თუ მაშინ ვიბანავებდი ციე-ციე წყალში! ამბობენ, ბანობა მადას მოჰგვრისო. მე უიმისოდაც ამ დილის სეირნობამ საშინელი მადა ამიშალა..... რა მშვენიერი ბალახია, ერთი კარგად გამოვძღე!..

შავუნამ იგემა კომბოსტოს ორიოდ ფოთოლი, მაგრამ როგორღაც არ მოეწონა: —, რა უგემური ყოფილაო!... ჰო, გემო არ უფარვა, მაგრამ ჯანისთვის კი, ამბობენ, მარგებელიაო!... ეს კიდევ

რა დაუთესიათ? მგონი, ლობიოა, თუ არა ვცდები. უთუოდ წყლის იქით მხარეს რომ სოფელია, იქიდან დედაკაცი გადმოვიდა და დასთესდა. ამაზედაც ხომ არ იტყვიან, მაზაო და ხელის ხლება არ შეიძლებაო.

შაგუნა მსუნაგობამ ისე გაიტაცა, რომ ვერ დაინახა ლობიოსთან მახე, რომლის მავთულები მზეზედ ბრკყვიანდნენ. ხარბად დაუწყო ლობიოს ჭამა... ამ დროს ერთბაშად მოისმა ჩხაკუნი, შაგუნამ დააპირა გაქცევა, მაგრამ გვიანლა იყო, — საბრალო მახეს დაეჭირა.

შაგუნა თავის დასაღწევად ხტუნვას მოჰყვა მახეში, მავთულებს თავს ახლიდა, მაგრამ ვერა გააწყო რა. ბოლოს დაიწყო ოხერაკნესა და მწუხარებით მოსძახოდა:

— დედილო! მამილო! ჩემო კარგო ბამბა-ქულავ! სადა ხართ? მოდით მიშველეთ, დამახსენით უბედურებისაგან! ამას იქით დაგიჯერებთ, თქვენ სიტყვას გავიგონებ, ოღონდ ეხლა ნუ დამაგდებთ ასე!

საცოდავი შაგუნა ყვიროდა და ქარს შორს, შორს მიჰქონდა მისი მწუხარე ხმა.

სალამოზედ მოვიდა ერთი საშინელი სახის კაცი, თავზე თეთრი გაქუქვიანებული ქული ეხურა და დიდი, გრძელი ფესტამალი ჰქონდა შემოკრული.

— ოჰ! ეს კარგი ამბავია! დაიძახა ამ კაცმა და ისე გაიცინა,

რომ საწყალი მახეში გაბმული შეეუნა აკანკალდა. — ერთი დაუქე-
რია, მაგრამ რა მსუქანია! ბებერიც არა ჩანს! ხახვით მოხრავული
საუცხოვო რამ იქნება!

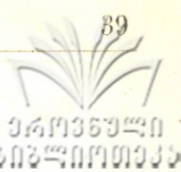
— მოწყალეა მოილე, შემებრალე, ბატონო ჩემო! — წმუკუნებ-
და შეეუნა და თვალებიდან მღულარე ცრემლები სდიოდა: — შეებრა-
ლე ჩემი ახალგაზდობა! ღმერთო, რა ბედნიერი ვიყავ ჩემ მშობლებ-
თან, და ეხლა უნდა ოჯახს მოვაკლდე?... გამილე მახე, გამიშვი!
შენ სხვას, უფრო დიდს და მსუქანს კურდღელს დაიჭერ. ხახვით მო-
ხრავული ის ჩემზედ გემრიელი იქნება, მე თავი დამანებე.

— ჩემო პაწიავ! — უთხრა კაცმა, — თევზისა და მეთევზის არაკი
არ გაგიგონია? მაგრამ სკოლაში ხომ არ გესწავლება და საიდგან
გაიგებდი, და არც შეგაწუხებ იმის მოთხრობით, მხოლოდ კი გე-
ტყვი, რომ ნათქვამია: „დღევანდელი კვერცხი სჯობია ხვალინდელ
ქათამსაო.“

III

იმედ გადაწყვეტილი შეეუნა, მეტი რა ღონე იყო, უნდა და-
მორჩილებოდა თავის ბედის-წერას და საბრალო მოიკუნტა ტომა-
რაში, საცა ბორბტმა კაცმა ჩააგდო. ამ დროს, — ღმერთო ჩემო, ნუ
თუ ეს მართალია?! — შორიდან თვალი მოჰკრა ყვითელ ყურებს... არა
სცდებოდა: ეს ნამდვილად ბამბა-ქულა იყო! შეეუნას უნდოდა და-
ეყვირა, მაგრამ ძმა-კურდღელმა ტოტი მიიფარა პირზედ, ნიშნად
იმისა, რომ ხმას ნუ ამოიღებო. შეეუნა მიუხედა და სული გაკმინდა,
თუმცა კი თითონ სიხარულით აღარ იყო: ეხლა ბამბა-ქულამ იცის
ამის უბედურება და თავის ჭკუით და მოხერხებით უთუოდ დაიხსნის.

მახეს პატრონი წყლის ნაპირას მივიდა, ახსნა დაბმული პატარა
ნავი და ის იყო შიგ უნდა ჩამჯდარიყო, რომ ამ დროს ტყილამ გა-
მოვარდა ერთი მშვენიერი ხატაური, გრძელ-ბალნიანი, კუდ-აბზეკილი.
დაუწყო ამ კაცს ლაქუცობა, ფეხებში ებლანდებოდა.

—ეს რაღა! დიდება შენთვის ღმერთო! კატა? მერე რა მშვენიერი ხატაურია!—სთქვა გაკვირვებულმა კაცმა:—ტყეში ამ ნაირი ხატაურის პოვნა საკვირველი ამბავია, მე და ჩემმა ღმერთმა! რა გაეხარდება ჩემ ცოლს, კატას რომ მიუგერი. მგონი, შურით რა მოუვიდეს ჩვენს მეზობელს ირინეს.

—ფისო, ფისო! წამო, ჩვენსა წაგიყვანო. სტაცა ხელი ხატაურს და ჩასვა იმავე ტომარაში, საცა შეეუნა იჯდა.

ჩაჯდა ნაღმი, ტომარა ფეხ-ქვეშ ჩაიგდო, მოუსვა ნიჩბებს და პირი სოფლისკენ უყო.

—ჩხუბი კი არ მოგივიდეთ, ჩემო ტუსაღებო!—ჩასძახა ტომარაში, —მგონი, კარგად მოეწყეთ!.. ოჰ! რანაირად გაიხარებს ჩემი ცოლი!

ხატაური და კურდღელი კი ამ დროს ჩუმად ლაპარაკობდნენ თავიანთ კურდღლურ ენაზედ.

—ძამიავ, როგორ მოახერხე მაგ ტანისასოსის ჩაცმა ჩემ გამოსახსნელად?!—ეუბნებოდა შეგუნა ბამბა-ქულას:—ვინ მოგცა ეგ ხატაურის ტყავი?

—ტყეში ვიპოვე შიმშილით მომკვდარი ხატაური. დილას აქეთ სულ იმ ფიქრში ვიყავი, რითი მეშველა და როგორ დამეხსნა შენი თქვე. უცაბედად წავაწყდი ამ ტყავს. ამით იქნება როგორმე დაგიხსნა, შე ურჩო. დედა ჩვენი, ვინ იცის, როგორა სწუხს. ამას იქით ნულარ იგიყებ და ეხლა კი ვეცდები, როგორმე გადაგარჩინო.

შავუნას ისე აწუხებდა სინდისი, რომ პასუხის მაგივრად გულზე ამოუჯდა და ქვითინი დაიწყო.

ამ დროს მონადირემ ნაფი მიაყენა თავის სამზარეულოსთან, რომლის კარები სწორედ წყლის პირას იყო.

—ეი, ქალბატონო, აბა გამოიხედე, რა მოგიტანე! დაუყვირა თავის ცოლს მონადირემ, რომელსაც ერთ ხელში ყურებით შავუნა ეჭირა, და მეორეში ხატაური.

—ეგ არი შენი ნადირობა?—უთხრა ცოლმა, —მთელი ღლე მაგში ამოვალამე, და ერთი კურდღელი კი მოიტანე?

—მართალი ხარ; ერთი კურდღელი რა სახსენებელია, —მაგრამ ამ კატაზედ, ამ ხატაურზედ რაღას იტყვი?

—საწყალი ჩემი ფისუა! მაგან უნდა გამიწიოს მაგიერობა ჩემის საბრალო ფისუასი, რომელიც ისე უცბად მომიკვდა. კურდღელს ხვალვე შევწვავ, კატას კი ჩემთვის შევინახავ ჩემ მეზობელ ირინეს გამოსაჯაერებლად, რომ ისე უხაროდა ჩემი კატის სიკვდილი... მოდი ჩემთან, ფისო, მოდი, რძე გაჭამო! დაუწყო ხატაურს აღერსი.

ბაბა-ქულაც, ნამდვილ კატასავით, წელში გაიგრიხა, გადკლაკნა, ბალანი აიშალა და ხრუტუნით სახლის პატრონს მიეაღერსა, გაველის-გამოველისა. მაგრამ ჩაიგდო თუ არა დრო, მაშინვე

გაეკანა ეზოში, სადაც დიდ ხის ყუთში ეგულებოდა დამწყვედი ძმა-კურდღელი.

— შავუნავ, ჩემო საბრალო შავუნავ! — უთხრა ბამბა-ქულამ, — გაჭამეს რამე? მე იმდენს რასმე მაჭმევდენ, და ყელში კი არა ჩამიოდა რა, სულ შენს დარდში ვიყავი.

— მეც მომცეს ნაფცქვენები ვაშლისა, სტაფილოსი და კომბოსტოსი..... მე შიმშილს არა ვჩივი, მაგრამ როდესაც მომაგონდება, რომ ხვალ.... სწორედ ამ დროს..... დამკვლენ და შემწვენ.... მეტი ველარა სთქვა-რა შავუნამ, ცრემლები ახიზობდა.

— მხნედ უნდა ვიყოთ, მაგრად, ძამიავ! — უთხრა ბამბა-ქულამ: — უნდა თავს ვუშველოთ, თორემ თუ შემიტყეს, რომ კატა არა ვარ, — წახდა ჩემი საქმე, სახიზობელაზედ ჩამომკიდებენ. დროს ნუ დავკარგავთ ტყუილ-უბრალოდ, ამალამდის მაგ ყუთში გზა გაიკეთე გამოსასვლელად, მე კი წავალ, აქაურობას დავათვალიერებ.

შავუნამ ბრძანებათ მიიღო ძმის სიტყვები და საჩქაროდ შეუდგა საქმეს — დაუწყო გაცხარებულმა ღრღნა თავის საპყრობილოს თხელ ფიცარს.

ბამბა-ქულამ მოიარა მთელი ეზო და ნახა, რომ ეზოს გარეშემო არტყია მალალი კედელი. აქედამ თავს ვერავენ დახწვესო, — იფიქრა ბამბა-ქულამ. მაინც ერთი კიდევ აიარ-ჩაიარა ეზო დიდის ყურადღებით. ამ დროს სახლის პატრონმა დაუძახა და გადუგლო თევზი. ჩვენი ბამბა-ქულა დაძახებზედ იმ წამსვე გაეკანა, მაგრამ თევზს კი უნებურად დასუნა.

— ამას რას ვხედავ! შესაძლებელია, რომ კატას არ უყვარდეს თევზი? — წამოიძახა სახლის-პატრონმა.

საბრალო ბამბა-ქულას მეტი რა ღონე ჰქონდა, — ეკვი რომ არ აეღოთ, ჭამა დაუწყო თევზს, თუმცა უგულოდ კი.

ამ დროს სახლის-პატრონი სახლში შებრუნდა, და ბამბა-ქულა ისევ ეზოს დათვალიერებას შეუდგა. აქეთ-იქით აფაციცებდა თვალებს, რომ შეეტყო, საიდგან შეიძლება თავის დაღწევა... უცბად ზედ დაესხა ჭურჭლის ნარეცხი ცხელი წყალი, რომელიც სამზარეულოდამ ლუ-

ლაში ჩაესხათ. ბამბა-ქულა ერთ-წამს გადახტა, ცხელ წყალს ფეხი მოაშორა და შეამჩნია, რომ ეს ნარეცი წყალი მეორე-ღველაში გადავიდა, რომელიც აქვე კედელში იყო გაყვანილი.

—აბა, თუ ღმერთმა მიშველა, მგონი, გზა გავიგნე,—სთქვა კმა-ყოფილებით ბამბა-ქულამ:—თუმცა ცხელ წყალში ამოვიწუმპლე.

როდესაც წყლის დენა შესწყდა, ჩვენი კურდღელი მივიდა წყლის ორმოსთან. ბნელოდა და ისე მოჩანდა, თითქოს თალით არის შეკრულიო. ამ სიბნელეში ბოლოს ცოტათი გამოჩნდა მინდვრის მწვანე ბალახი. ბამბა-ქულა მაშინვე გაექანა თავის ძმასთან და ახარა. შეაუნამაც იმედიანად უთხრა,—მალე ძირს ჩაეულრღნი ყუთსაო და ადვილად გამოვიპარებიო.

პირობა დადეს, შუა ღამისას გაქცეულიყვნენ.

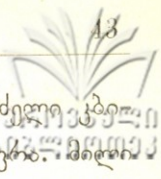
ბამბა-ქულა ერთი კიდევ შევიდა სახლში და დაუწყო ლაქუცობა სახლის-პატრონებს. ამითი ძალიან ასიამოვნა თავის ახალ პატრონებს.

გახდა ღამის თერთმეტი საათი. ხატაურს არ აკადრეს სამზარეულო და დარბაზში გაუშალეს ქვეშაგები მარტოს. სახლის-პატრონებს სხვა ოთახში ეძინათ.

IV

ბამბა-ქულას გული მოსვენებით არა ჰქონდა და ძილი არ მოსდიოდა. ფიქრობდა ძმაზედ და დანალელიანებულ დედ-მამაზედ. რაც უფრო მეტი დრო გადიოდა, უფრო მეტი მოუსვენრობა ეტყობოდა ბამბა-ქულას.

ბოლოს კედლის საათმა დაჰკრა სავალალო თორმეტი საათი. ბამბა-ქულამ მეტი აღარ ახანა, წამოხტა, გადიძრო ხატაურის ტყავი, დააგლო ქვეშაგებზედ და გაექანა კარებისკენ, რომელიც წყლისკენ გადიოდა, კარები დაკეტილი დაუხვდა. ეზოში გასასვლელი კარებიც ჩაკეტილი იყო. ბამბა-ქულამ მაინც იმედი არ დაკარგა და წყლის ჩასასხმელს ძებნა დაუწყო. ეს ჩასასხმელი ღრმა ტაშტივით იყო და მერე იწყებოდა მილი, რომლის ბოლო ბამბა-ქულამ ეზოში ნახა. ამ

მილს პირში ხე ჰქონდა დაცობილი. კურდღელმა თავის გრძელი კბილებით და მოგძო დნგით ამოაძრო ეს ხე და მილში ჩაძვრა. მიწის ეიწრო იყო და ბამბა-ქულა დიდის ვაი-ვაგლახით გამოვიდა ეზოში.

შაფუნა ცახცახით ელოდა ეზოში.

—გამომყევ ჩქარა!—სწრაფად მიიძახა ბამბა-ქულამ და ადრევე დათვალეირებულ ეზოს მილში ჩაძვრა.

შაფუნაც ფეხ-და-ფეხ მიჰყვა. გაახწიეს მილს, კედლის თალსაც და მალე ორივენი წყლას პირას გავიდნენ.

—თავისუფალნი ვართ, თავისუფალნი!—დაიძახა სიხარულით გატაცებულმა შაფუნამ.

—ნუ ჰყვირი, დაჩუმდი! რა ღროს ეგ არი? გაგვიგებენ!—და ორივე ძმა-კურდღელმა მოჰკურცხლეს, რაც ძალი და ღონე ჰქონდათ, თავიანთ ტყისკენ.

სოფელში პირველმა საათმა დაჰკრა, რომ ესენი კიდევ წყლის ნაპირ-ნაპირ მირბოდნენ, ეხლა სწორედ თავიანთ სამშობლო ტყის პირ-და-პირ იყვნენ.

—წყალში როგორ-ღა გავიდეთ?—სთქვა ბამბა-ქულამ.

—ღმერთო ჩემო, კიდევ უბედურება?—წამოიძახა შაფუნამ,—ეგ ხომ ფიქრად არ მოგვივიდა. წყალი დიდია, ჩვენ კი ცურვა არ ვიცით.....

ჩვენი ძმა-კურდღელები მწარედ დაფიქრებულნი შესდგნენ...

ამათ ბედზე აკი იხვის ხმა მოესმათ, რომელიც თითქოს ჰკითხავდა:—ამ ღროს თქვენ აქ რას აკეთებთო?

—რომ იცოდეთ, ჩვენ თავს რა უბედურებაა, ჩვენო ბრწყინვალე ბატონო იხვო, შეგვიბრალედი! ჩვენ რომ თქვენსავით ცურვა ვიცოდეთ, რაღა გვეჭირება, წყალს ვერ გადავსულვართ და საბრალო დედ-მამას დაღუპულები ვეგონებით.

—მაშ წყალზე გადასვლა გინდათ?—ჰკითხა იხვმა.

—მაშ რაზე გვაქვს ვაი და ვაგლახი!

—ეგ როგორ გაღონებო? განა ჩვენ კი არ ვიცით ადამიანები-

ვით ერთმანეთის შველა? ეი! არ გესმით? გაიღვიძეთ, დაიყვიყვიანა იხემა.

მამის დაძახებაზედ ერთს წამს მოვიდნენ დიდი და პატარა იხეი. შემოეხვივნენ მამას და დაიწყეს:—ყვი, ყვი, ყვი!...

მამა-იხემა გამოუცხადა, რომ ეს ორი კურდღელი გაღმა უნდა გაიყვანოთო. ექესი იხეი გულადად ჩაეშვა წყალში, ერთმანეთს

მიეკვრნენ, თითქოს ტივიაო, ზედ ბამბა-ქულამ დასვა შავუნა და იხეებმა გაიყვანეს გაღმა ჯერ შავუნა და მერე ბამბა-ქულა.

კურდღლებმა მოინდომეს მადლობის გადახდა, მაგრამ იხეებმა უარი თქვეს: რა მადლობა გვინდა! ყველამ უნდა ერთმანეთს ეუ-შველოთო!

მა-კურდღლები გაექანნენ თავიანთ ბინაზე. იქ ჯერ არავის ეძინა. დედა-კურდღელს იმედი გადაეწყვიტა შვილების პოვნისა და იმის გულსაკლავი კენესა მთელ არე-მარეში გაისმოდა. მაგრამ თვალი მოჰკრა თუ არა დაკარგულ შვილებს, სიხარულით აღარ იცოდა, რა ექნა. ყველანი შემოეხვივნენ ამათ, ეალერსებოდნენ, ჰკოთხავდნენ ამბავს და ჰკვირობდნენ ბამბა-ქულას სიმარჯვეს და გამჰკრიახობას.

გათენდა და ამათ ჯერ თვალი არ მოეხუჯათ.

სახლის პატრონებმა დილით რომ გაიღვიძეს, კურდღლის გაქცევა ძალიან გაიკვირვეს, და ხატაურის ტყავმა ხომ სულ გადარია ესენი.

შავუნა მას აქეთ დაჰკვირანდა და ამ თავგადასავალმა სხვებიც გააფრთხილა. მახეს თუმცა უწინდებურად სდგამდნენ, მაგრამ არც ერთი კურდღელი აღარ გაება ამ მახეში.

ს ა ლ ხ უ რ ი ლ ე ქ ს ი

(ფშავში გაგონილი თ. რაზიკაშვილისაგან).

აეი წყალი მოდიოდა,—
 შავ ქურციკო *), რა არისო?
 შიგ კიღობან მოგორაედა,—
 შავ ქურციკო, რა არისო?
 შიგ ბატკანი მობლაოდა,—
 შავ ქურციკო, რა არისო?
 შიგ ლაინი მაიშლედა,—
 შავ ქურციკო, რა არისო?
 შიგ სანთელი მეენთედა,—
 შავ ქურციკო, რა არისო?
 ქერხოში რო ხარი ყვირის,—
 შავ ქურციკო, რა არისო?
 ბოსელში რო ფური ყვირის,—
 შავ ქურციკო, რა არისო?
 ლობეს ჩიტნი წრიპინებენ,—
 შავ ქურციკო, რა არისო?

— შავი წყალი მოდიოდა,—
 შავ შავეთი მგონიაო,
 შიგ კიღობან მოგორაედა,—
 კუმო ჩემი მგონიაო,
 შიგ ბატკანი მობლაოდა,—
 სულის სახსარ მგონიაო,
 შიგ ლაინი მაიშლედა,—
 სულარ ჩემი მგონიაო,
 შიგ სანთელი მეენთედა,—
 გზის სანთები მგონიაო,
 ქერხოში რო ხარი ყვირის,—
 მამა ჩემი მგონიაო,
 ბოსელში რო ფური ყვირის,—
 დედა ჩემი მგონიაო,
 ლობეს ჩიტნი წრიპინებენ,—
 ჩემ ობლები მგონიაო!

*) ქურციკი—კაცის სახელია ფშავში.

ჰატარ-ჰატარა

საძეცნიერო წერილები

წერილი II.

ძლო კოტე! წარსულ წერილში დაგპირდი, რომ, როცა მასწავლებელი ჰაერის ამბავს მიაძობდა, შენთვისაც გადმოძეცა. მიაძბო და აი თურმე რა უოფილა ჰაერი.

ჰაერი შესდგება უმთავრესად ორ ძარტივ სსუ-ულისაგან, ერთს სასელად ჰრქმევა აზოტი და მეორეს ძეაზბადი. არა სულდგმულს უჰაერთო სიცოცსლე არ შეუძლიან, — ძცენარეებიც კი ჰაერთო სცოცსლობენ. ასე გაძინჯე, კოტე, ჰენი ბოსტნის წიწმატიც თურმე ჰაერსა ელანავს!

ჰენ სომ, რაღა ღანანაკი უნდა, სულ ჰაერთო გვიდ-გია სული, და წარმოიდგინე, კოტე, ის ძეაზბადი, რომელიც ჰაერში ურევა და რომელმაც ისე უწვალოდ დააქან-გა მძი-ხემის თოფი, თურმე ჰენი უკვდავების-წყარო უო-ფილა! ძეაზბადი რომ ჰაერში არ ერიოსო, ქვეყანასედ ვერც ცხოველი და ვერც ძცენარე ვერ იბოგინებდაო.

ჰაერი თუძცა თვალთ-უსილავია, მაგრამ მასწავლებელ-მა ძე ხერხი მასწავლა, როგორც უნდა ძისი ცნობა.

1. აიღეთ ცარიელი რამ შუმა, ან ბოთლი, ან წელის ლიტრა, სურბ და ჩაუავით წვალძიო ასავსებლად, — ლიტრა, მძინადვე ბუებუეს დაიწეებს და ჰირიდგან ბუძტები გაძო-სცვივა ძწკრივ-ძწკრივადი.

ეს თურმე იმიტომ მოხდა, რომ ღიტირს ექვსდღეა ვსე იყო ჭაერით და რადგან ჭაერი თვალით-უხილავია, ამიტომ ღიტირს ცარიელი გვეგონა; წებლში რომ ჩავაუერეუძელავეთ კი, მაშინ წებლი ჭაერს შეებრძოლა, წებლმა ჭაერს ძალა დაატანა, აჯობა. ჭაერსაც მეტი რა ჯანი ჭქობდა, წებლს ალაგი დაუთმო და გაჯავრებული გარეთ გამოექანა ბუებუებით და ბუმტების სროლით...

2. ჯამით წებლი აიღეთო და ცარიელი ჭიქა (სტაქანი) ზირქვე ჩადვით შიგ. მაშინდვე შეამხნევით, რომ ჭიქის შუა გულში წებლი იმ სიმაღლეძღვე ვერ უწევს, რა სიმაღლეოთაც წებლი გარედგან შემოსდგომიანო ჭიქას.

ეს თურმე იმიტომ მოხდა, რომ ჭიქა ზირთანძღვე სავსე იყო ჭაერით და, როცა წებლში ზირქვე ჩავდვით, ჭაერი შიგ მოემწევადა. წებლმა აქაც ძალა გამოიჩინა, ჭაერს ძიანა, ძიანა და სულ ძიანად მიკუძმა სევეითკენ. მაგრამ ჭაერძაც მაგრე რიგად ბეგრი ადგილი ვერ დაუთმო წებლს და თითონაც შემოდგან დაწვა და აღარ აუშვა წებლი სევეით.

3. განსოვს, კოტე, მე და შენ რომ დავრბოდით სოლოძე და წინ რაღაც გვეხიდეობდა. სოკავერ, თუ ძილას არ დავატანდით, თითქოს არც კი გვიშეებდა, რომ სხაქროდ გავეცეულიყავით.

აი დიდება შენდა ღმერთო! აბა რას მოვიფიქრებდი, რომ აქაც ჭაერის ოინები იქნებოდა! და თუ ქარიც არის აძღვარი, მაშინ სომ, რაღა თქმა უნდა, შორს ვერ წაუსვალ.

იცო კოტე, თურმე ქარიც ჭაერი ეოფილა! ღმერთს გეფიციები, ძართალს ვაძბობ!—თბილი და ცივი ჭაერი ერთძანეთს ადგილს უთძობენო და ამ დროს, როცა ადგილს

იცვლიან, საშინელი მოძრაობა და ჭაერის შერყევას მოხდობს სოფელი. თუ არა გჯერათ, აი თქვენ თითონ სცადეთ ამ რიგებზე.

4. თბილი ოთახიდან კარები ცივ ღერეფნისკენ ცოტათი გახლეთ; ახლა მიიტანეთ ანთებული სანთელი და კარების ახლას მიწასე (იატაკსე) დადგით. სანთლის ალი ოთახისკენ გამოიწვევს, ესე იგი ღერეფნის უფრო ცივი ჭაერი თბილ ოთახში შემოვარდება.

ახლა ანთებული სანთელი იმავე კარებთან მადლა დაიჭირეთ,—სანთლის ალი ღერეფნისკენ გაიწვევს, ესე იგი ოთახის თბილი ჭაერი ცივ ღერეფანში გავარდება.

თბილი ჭაერი უფრო მსუბუქია, ვიდრე ცივი. ამიტომ ოთახში ცივი ჭაერი ძირს ეფინება და თბილი კი მადლა დგას.

ამ გვარადვე ცივი ქვეყნებიდან ცივი ჭაერი მიწა-მიწა მორბის-მოქრიალებს და თბილი ქვეყნებიდან კი თბილი ჭაერი მადლა-მადლა მირბის-მიქრიალებს, და აი ამ გვარ ჭაერის მოძრაობას უძახიან ქარსა.

5. სანის ქაფს რომ ჩაუბერავთ სოფელ და სანის ბუშტები ჭაერში ფრენას იწეებენ, ეგვე თურმე იმის გამო მოხდება, რომ ჩვენი ზირით ჩაბერილი თბილი ჭაერი, სანის ბუშტში მოეძწევა და თუ არა, თავის სითბოს გამო მსუბუქდება და ცივ ჭაერში დაცურავს...

ეს, ძალი კოტე, კიდევ ბევრ ამისთანა მაგალითებს ჩამოგიტოვლიდი, მაგრამ რომელ ერთს მოგიყვებ.—აი თუ გინდა, ერთს ადვილად მოსახერხებელ მაგალითს გეტყვი კიდევ.

6. ჩანს ლამბაქსედ დააჩირქვავე ცარიელი ჭიქა და ჭიქას ხეობიდან, საბოგონის ლულიდან, მღუღარე წყალი

დაუშვი. ჭიქა მძინვე ტოკილ და სტომას დაიწვეს და რაც უფრო ცივი ჭიქა იქნება, იმდენად უფრო მეტს ისტუნებს. ხტუნვის დროს ბუშტები გამოდის ჭიქიდგან, მაგრამ წყალი კი არ შედის ჭიქაში.

ეს იმას მოასწავებს, რომ, როცა ლაბნაქსედ ჭიქა ძალიან ირქვავთ, ჭყერი შიგ მოემწევა. ცხელზე მდულარე წყალზე ჭიქას გვერდები გაუცხელა, რის გამოც შიგ დაშვევდული ცივი ჭყერი გათბა, სითბოსაგან ჭყერი გავანიერდა, გაიწ-გამოიწია და რაც ჭიქაში ვედარ მოთავსდა, ძალიან ასწია ჭიქის ნაწილები და გაჯავრებული ბუშტების სროლით ვარეთ გამოვარდა.

აქედგან, ჩემო კოტე, ისიც შევიტყუეთ, რომ სითბოსაგან არანც თუ ძარტო ჭყერი, სხვა ყველა სხეულიც განიერდება და მატულობს თურძე და სიცივისაგან კი იკუმძებ და პატარავდება.

ძმაო კოტე, ეს სომ გავიგეთ, ჭყერი რაცა ყოფილა და რაც შესძლებია, ახლა, მასწავლებელი ამხსნც დამწირდა: ძერე, როდისმე, როცა მოვიცლი, იმხსნც ცინძობ, თუ გავუქვებული ჭყერი რა ძაუნებელი რამ არისო და რა ხაირად უნდა მოახერხოს აღადიანძა, რომ ეს ძაუნე თავიდგან აიცდინოსო.

ეს, ძმაო კოტე, კარგი რამ ყოფილა ცოდნა, და ჩვენ კი აბა ჯერ რა გვცოდნია. ნეტავი როდის იქნება, რომ ჩვენც ვეღონსეთ, ცოტათი თვალი გავანდილოთ და ქვეყანაში გავერიოთ.

დავშოები სწავლისთვის თავდადებული შენი ძმა ილიკო

გ ე ლ ა თ ი ს მ ო ნ ა ს ტ ე რ ი

მის არ გაუგონია ჩვენში გელათის მონასტრის ამბავი?.. მაგრამ ბევრს ჩვენს პატარა მკითხველს კი არ უნახავს ეს მონასტერი; იქნება არც კი იცოდეს, სად არის, რომელ კუთხეშია აგებული, ვინ ააშენა, ან რა ძვირფასი საუნჯეა ყოველის ქართველის მოგონებისათვის.

ქუთაისს თუ ვინმე ყოფილა, იმას უეჭველად ენახებოდა ჩვენი საყვარელი რიონი, რომელსაც ქუხილით განუპია ორი მთა: „ხორხი“ და „მწვანე-ყვავილა“; ის ლამაზათ მოშხუის და აცოცხლებს მთელს იქაურს არე-მარეს.

ვინც ტფილისიდან ჩამოვა, იმან უნდა გადაიაროს რკინის ხიდი, გადაქრას რიონი და შეუდგეს გაღმით კლდიანს ხორხის სერსა. ზევიდან მას დაჰყურებს დიდებული უზარ-მაზარი კედლები ძველის ბაგრატ-მეფის ტაძრისა.

როცა მგზავრი აივლის ხორხის სერსა, გზაზე აქა-იქ შეამჩნევს ძველის ციხის სქელის კედლების ნამზულევებსა. ვინ იცის, რამდენი მწუხარება და სისხლის ღერა უნახავთ ამ დაგლეჯილს ციხის კედლებს, როცა მტრები გარს ადგენ და ჰსურდათ მისი დაღეწვა. ხორხის თავზე მგზავრი შენიშნავს ციხის ბურჯების ნანგრევს; იმაზედაც რომ ავა, ის მაშინ ქუთაისის უმაღლესს მწვერვალოზეა დამდგარი და ზევიდან დაჰყურებს მთელს ქალაქს, სადაც მწვანელოვანს ბაღებში წარდის კამათლებივით გაბნეულა თლილის ქვის შენობები.

ეს ძალიან ლამაზი სანახაობაა.

მაგრამ როდესაც აქედან ჩრდილო-აღმოსავლეთისაკენ გაიხედავ. კიდევ უფრო ლამაზი სურათი გეხატება თვალწინ. ძირს აღმასის გველივით მოიკლაქნება ისევ ის საყვარელი ცელქი რიონი, გაღმით მწვანე ტყიანი სერები მიეფინებიან, კიდევ გადაღმა. უფრო მოშორებით, მწვანე სერებს ლურჯი მთები გადაგრიხება. იქ ერთს მთის

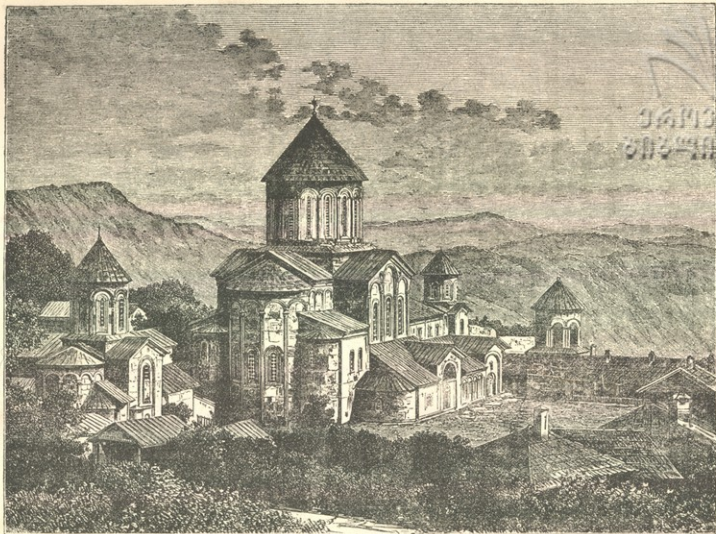
კალთაზე უცბათ გამოჩნდება თითქოს ნათლით მოსილი თეთრი წვერი-
როსანი მღვდელთ-მთავარი, რომელსაც ხელთ უჭყრია თეთრი კვერთ-
ხი *) და შავი გვირგვინი \თავზედ ადგია. ამ დანახვაზე უნებურათ
წამოიძახებ: ოჰ, ეს რა მშვენიერებაა!... ეინ არის ეს ნათლით მო-
სილი მოხუცი, რომელიც თითქოს ზეცას წინაშე წარმდგარა და ქვე-
ყნისთვის ლოცულობსო?... ეს არის გელათის მონასტერი, რომე-
ლიც სიშორის გამო თეთრად გამოჰკიაფობს მთის ლაქვარდზე. ამ
სიშორეზე მას მიუღია ბრწყინვალე სამოსლით შემოსილის მღვდელთ-
მთავრის სახე.

მგზავრი მაშინვე განიზრახავს იმის ახლო ნახვას. ქუთაისზე ათი
ვერსტით მოშორებულია, მაგრამ რაც უფრო დაუახლოვდები, უფ-
რო ამჩნევ, რომ შენს თვალ-წინ თან-და-თან იცვლება გელათის სა-
ხე. ის დიდდება, ბევრს გარე მორტყმულს შენობებსა და ნანგრე-
ვებს შორის უფრო მკაფიოდ წარმოსდგება გელათის ტაძარი; ცალ-
მხრით წმინდის გიორგის ეკლესია, მეორეს მხრით წმინდის ნიკო-
ლოზის ეკლესია, რომელიც შორიდან მღვდელთ-მთავრის ყავარჯე-
ნათ გეჩვენებოდა და სხვა. ახლა კი რწმუნდები, რომ შორიდან შე-
მჩნეული ნათელ-მოსილი მღვდელთ-მთავარი ვერცელი მონასტერი
ყოფილა თვისი ეკლესიებით, სამრეკლოებით, სამლოცველოებით,
ბერთა სავანეებით და ნანგრევებით...

ერთი რაღაც გულის დამამშვიდებელი გრძნობა აღეძვრის კაცს,
როცა მონასტრის გაღივანში შედგამს ფეხს. დიდებული ტაძარი
თვალ წინ აღიმართება ცათამდის. დაგყურებს ზევიდან და თითქოს
გულით შეგაერთებს იმ დროსთან, როცა სახელოვანი მეფე დავით
აღმაშენებელი ბრძანდებოდა აქ და ხუროთ-მოძღვრებს ამხნევებდა
ამ ტაძრის ასაგებათ. ყოველს აქაურს ნაშტს ატყვია მისი კვალი,
მისი ხელი, თითქოს დღესაც ცოცხლათ თავს დასტრიალებს გელა-
თის ტაძარს ამ დიდის კაცის სული.

შეგხედოთ მშვენიერს მთის წყაროს აუზს, რომელიც სამრეკ-

*) მღვდელთ-მთავრის ჯოხი.

გელათის მონასტერი

საქართველო
საზღვრო-საგარეო
სამართლებრივი
სამსახური

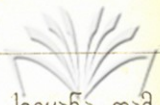

ლოს ქვეშე ჩუხჩუხებს. თითი რომ ჩაჰყო, გაჰყინავს, ისე ცუდი ნაწილი ფხულში მისი წყალი. ეს მთის წყარო შორის მთიდან შორის გამოყვანილი მიღებით ბატონი მეფის ბძანებით.

ტაძრის სამხრეთის კედელზე დიდი ერთიანი ქვა არის დატანებული; განი კაცზე უმაღლესი აქვს, სიგძე ორი კაცის სიმაღლე. ნეტა რა ხელმა დასძრა ამისთანა დიდი ქვა ადგილიდან?

— როცა ბატონი დიდი მეფე ამ ტაძარს აშენებდა, იმან ინება: ერთი ისეთი დიდი ქვა უნდა დავატანო ამ ტაძრის კედელშიო, რომ მომავალი შთამომავლობა მუდამ გაკვირვებით შესცქეროდესო. ერთხელ დიდი მეფე დავით ქუთაისიდან მიბრძანდებოდა გელათს ტაძრის შენობის დასახედვათ. ამ მთებში სასიარულოთ მას ჰყავდა შავი ჯორი. მეფემ, ღრმით დაფიქრებულმა, ჩამოიგაკა წყალწითელას პირზე, ჯორი შევიდა წყალში და გადუხვია ფონს. მეფემ, ღრმა ფიქრს მიცემულმა, დაანება ჯორს სადავე და ვერ ნიშნავდა, რომ იგი წყლის სიღრმისკენ მიიწევდა. წყალმა ჯორის მკერდს მოუსვა პირი და დიდი მეფე მუხლოებამდე დასველა; მაგრამ იგი მაინც ვერ გამოერკვა ღრმა ფიქრისაგან. მისი გონება წაეღო იმ ფიქრს, თუ სად ეშოვნა ერთიანი უზარ-მაზარი დიდი ქვა გელათის ტაძრის ბლავერზე დასადებად. უეცრად... შეხტა ჯორი ერთს უშველებელს ქვაზე, რომელსაც წყალწითელა შეეგუბებინა, და მეფეც თან აიტანა. მხოლოდ მაშინ მოვიდა მეფე გონზე, ფიქრისაგან წაღებული, და რა ნახა, მისი ჯორი დიდ ფილაქანზე დამდგარა, იამა. მას აღუსრულდა მისი გულის წადილი და განიზრახა ამ ქვის ატანა გელათს თავისი ხელით.

მეფე გავიდა წყალწითელაში, ავიდა გელათს და დაათვალიერა ტაძრის მუშაობა. იმ ღამეს ხუროთ-მოძღვარს უბძანა მეფემ: ხვალ დილით ფეხით უნდა ჩავიდე წყალწითელას პირზე და იქ ერთი დიდი ფილაქანი ძეგს, ის ჩემი ხელით უნდა ამოვიტანო ტაძრის ბლავერზე დასადებათო. ხუროთ-მოძღვარი განცვიფრებაში მოჰყავდა მეფის ამ გადაწყვეტილებას. მას არ სწამდა, რომ თორმეტი უღელი კამბეჩი დასძრავდა იმ ქვას ადგილიდან.

მაისის ღამე იყო. ცა ვარსკვლავებით მოიქცა. ქვეყანა ღამე ტკბარი იყო და ღვთის თვალი მეფეს თავს დასცქეროდა. იცვლებოდა ეძინა, მხოლოდ მეფე იდგა სერობის ლოცვად მუხლებმოყრილი და გული წმინდით ევედრებოდა ღმერთს თავის განზრახვის ასრულებას...

ამოხდა განთიადი აღმოსავლეთისაკენ. ჯერ კიდევ არავის გაელეძნა. მეფე წამოდგა და დაეშვა წყალწითელასკენ, პირსახოც-სავარცხელი უბით მიჰქონდა, მისი შავი ჯორი იქვე ბალახს სძოვდა გელათის გაღავანში. მეფის ფეხის ხმა რომ მოესმა, სიამოვნებით შესქინებინა. მისმა კიხეინმა ხუროთ-მოძღვარი გამოაღვიძა. მან რა ნახა, მეფე აღარ იყო, იფიქრა, ქვის მოსატანად წავიდოდა და სხვა მუშებიც ააყენა, რომ მეფეს არ მოესწრო მათთვის კიდევ მძინარეთათვის.

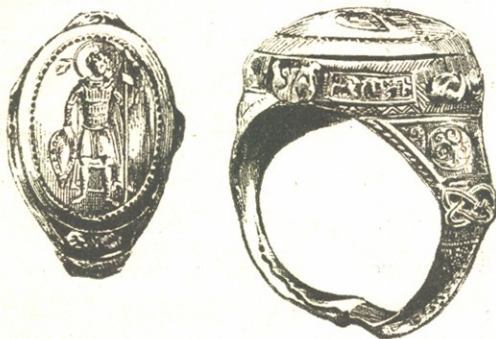
მეფემ წყალწითელას პირზე დაიწერა პირჯვარი. ხელ-პირი დაიბანა, პირი შეიხოცა, მერე მივიდა, ქვა ასწია, მხარზე შეიგდო და გელათისკენ ამოემართა. გზა-გზა რომ მოდიოდა. ცალი ხელით ქვა ეჭირა და ცალი ხელით თავს ივარცხნიდა. როგორც შემოდგა ფეხი გელათის გაღავანში, მზის პირველი შუქი თავზე დაადგა. მან მიიტანა ეს უზარმაზარი ქვა და დადვა სამხრეთის ბალავერზე, ხუროთ-მოძღვარმა იგი გონიოში გამოიყენა და ზედ მზის საათი მოხაზა წირვა-ლოცვის შესატყობლათ.

ტაძრის კედლები სარტყლამდე რომ მოათავეს, დიდმა მეფემ მოისურვა ტაძრის სარტყელზე ასვლა, რომ შეეტყუა სრულის ხუროთ-მოძღვრების წესზე იყვნენ აგებული კედლები თუ არა. შემდეგ მან ამ სიმაღლიდან გადააელო თვალი თავის თვალ-გადუწვდენელს საქართველოს, რომელიც შავის ზღვიდან მოკიდებული კასპიის ზღვამდე მთა-გორებათ და მობიბინე ყანა-მინდვრებათ დაეფინებოდა.

შორს სამხრეთით არარატისა და მისის თოვლიანს ქედებს იქით იმ დროს სელჯუკებისა და არაბის ტომის ხალხები მაჰმადის სარწმუნოებას აღიარებდნენ. ისინი იყვნენ მოსისხლე მტრები ქართველ-ქრისტიანებისა. დიდი ხანი არ იყო მას აქეთ, რაც დიდს მეფეს ისინი დაემარცხებინა და საზღვარს იქით გაეყარა. იმათი გული შუბრით იყო

ვას აძლევს დავით აღმაშენებელს. მთელს სურათს აჩნია კვალი სურათისა და გვამის ძლიერებისა.

მისი ბეჭედი, მამის, მეფის გიორგისაგან, სამკვიდროთ გადმოცემული, ღღესაც არის გელათის სალაროში. ეს ცერის ბეჭედი ისეთი ღიღია, რომ ერთს ნახევარს ვაჟკაცის-ცერზე წამოეჭევა. ბეჭედი დაყურსული ოქროსი, მშვენიერი სევალით მოვარაყებული. თუ ძალიან არ დააკვირდა კაცი, ვერ შეატყობს ამა სევალის გარემოებას. ლამაზი და ხუცური ასოებით შემდეგი ზედ წარწერა აქვს:

„წმინდაო გიორგი, მმოსავი შენი გიორგი
ძალითა შენითა ვსძლევ მტერთა ჩემთა“.

ბეჭდის თავზე მართლაც წმინდა გიორგი არის სამხედრო იარაღში გამოწყობილი და ხელში უჭირავს ფარი.

გ. წერეთელი

(შემდეგი იქნება)

წ ე ლ ი ს ს ა მ ე ფ ო

იღია და თვალ-გაღუწედენელი წყლის სამეფო. ათასფე-
როვანი და აუარებელი სულდგმული ცხოვრობს ამ სა-
მეფოში. დიდი უსამართლობა და ავკაცობა ტრიალებს
ამ სამეფოს მცხოვრებლებ შორის: ერთი მეორეს ვერ
ჰნდობია, მეზობელს მეზობელი ვერ გაუტანია, ერთმა-
ნეთს ჰხოცვენ, ჰყლეტენ, სჭამენ. ჰხედავენ ყველა ამ უსამართლო-
ბას, მაგრამ ვერავისთვის შეუჩივიათ. ან კი როგორ შესჩიონ, რო-
დესაც უენონი არიან, მუნჯნი. ხომ გაგიგონიათ, თევზს რა უთქვამს:
„ბევრი რამა მაქვს სათქმელი, მაგრამ პირი წყლითა მაქვს საესეო!“
ენა რომ ჰქონოდათ კი, რამდენს გაჰირვებას და თავიანთ ვარაშს
შემოგვჩივებდნენ, რამდენს რას გვიამბობდნენ.

აი თუნდ თევზები ავილოთ. ყველაზე დაბრიყვებულნი ამ წყლის
სამეფოში ეს უბედურნი არიან. ვინ არ ემტერება ამ საწყლებს?
აბა შეჰხედეთ ამ აყლაყულა ფრინველს, — ყარყატს ეძახიან სახელად, —
კისერი რომ აქლემსავით გაუგძელებია და ცალი ფეხით წყალში ჩა-
მდგარა, — არ გეგონოთ კი, რომ ასკინკილას თამაშობდეს, — არა
თევზს შეექცევა.

ღიად, ფრინველი დიდი მტერია თევზისა, მაგრამ არც ოთხფე-
ხი ცხოველი აიცილებს ხოლმე ცხვირ ზევით, თუ კი მოიხელა სად-
მე. გეცოდინებათ, ჩვენ წყნარ და მსუნაგ ციკუნისას თავი როგორ
უსივდება თევზისთვის და თუ ყოველ დღე ვერ შეექცევა, ეს მხო-
ლოდ იმიტომ, რომ ოთხშაბათ-პარასკევს ერიდება, მარხვის გატე-
ხა არ უყვარს; ცოტა ნაზიცა ბძანდება, წყალში ფეხის დასველება
ეჯავრება.

ფრინველებს ან ოთხფეხებს ვინ დაემტურება, როდესაც თითონ
თევზებიც ერთმანეთს არ ინდობენ. აქაც ღონიერი უღონოს ჰბრი-
ყობს, დიდი პატარას სჩაგრავს და სჭამს. პატარა ჰიჭყინა თევზს
სიცოცხლე აქვს გამწარებული ამ დიდრონ თევზებისაგან: აქაო და

დიდრონები ვართ, დიდი მადა გვაქვს და ხახაც დიდი მოუწყობა ჩვენთვის ღმერთსაო, დადიან მუდამ პირ-დაღრენილები და ვერცხვებისა ვიანთ გაუმაძღარ მუცელში საბრალო პატარა თევზებს.

ადამიანი ხომ ყველაფერში თვალხარბია და გაუმაძღარი! ამასთან პირის პატივიც უყვარს, გემოც იცის, და თევზი, ხომ ყველამ იცით, რა გემრიელი საქმელია. მართლაც და ისე საშინლად არავენ აწყობს თევზს, როგორც ადამიანი. შორეულ ამბავს არ მოგიყვებით, — ესეც გაგაკვირვებთ, როდესაც გაიგებთ, რომ მარტო ჩვენი მტკვრის შესართავში და კასპიის ზღვაში წელიწადში ოცდა ხუთ მილიონს ფუტს თევზს იჭერენ. მარტო ამ ერთ პატარა ალაგას თუ ამდენს თევზს იჭერენ წლის განმავლობაში, თქვენ თითონ წარმოიდგინეთ, რამდენი ოცდა ხუთი მილიონი თევზი უნდა იჭირობოდეს და იჭმოდეს მთელ დედამიწის ზურგზე.

— თუ ასეაო, — იკითხავთ: — მაშ ხომ აქამდინაც ხუთ უნდა გაწყვეტილიყო ქვეყანაზე თევზი?

სწორედ ასეც მოხდებოდა, რომ ბუნებას არ ეფიქრა ამათთვის, საქმე ის არის, რომ თევზმა საკვირველი მოშენება იცის. მაგალითად, ორაგული ოცდა ხუთი ათას ქვირითს (თესლს) ჰყრის წელიწადში, ზუთხი — შვიდ მილიონს. ერთი პატარა თევზია კიდეც, — ვირ-თევზას ეძახიან, — აი ეს ვირ-თევზა ცხრა მილიონ ქვირითს ჰყრის წელიწადში. აბა ეხლა სცადეთ და დათვალეთ, მარტო ეს ერთი ვირ-თევზა რამდენს თევზს მოაშენებდა, რომ ერთი მარცვალი ქვირითიც არ დაიკარგოს და ეს ცხრა მილიონი სულ თევზებად გადიქვს... ნუ ეცდებით, — დათვლით კი არა, წარმოდგენითაც ვერ წარმოიდგენთ, რა აუარებელი თევზი მოშენდებოდა!

... ესე რომ იყოსო, — კიდეც იკითხავთ გაკვირვებული: — მაშ ხომ ყველა წყლები და ზღვები თევზით უნდა გავსებულიყო და მთელი ქვეყანა ამათ უნდა დაეჭირათო?

დიდაც რომ ასე იქნებოდა, მაგრამ ბუნებას აქაც ცოტა სხვა ნაირად დაუწყებია და ადამიანსაც ხელი კარგად მოუწყვია ბუნებისთვის. საქმე აი რაშია. ძალიან ცოტაა ისეთი თევზი, რომელსაც

პირდაპირ ცოცხალი თევზები ებადება. უმეტესი ნაწილი ქვირთხლი ჰყრის და მერე ამ ქვირითიდგან იჩიკება თევზი.

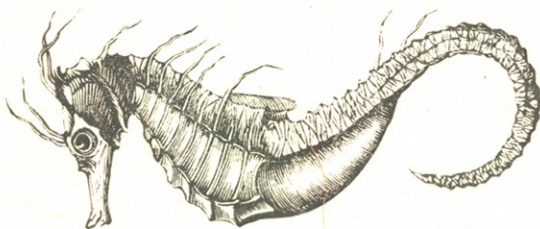
უნდა გითხრათ, რომ მდინარე წყლებში იმდენი თევზი არა ცხოვრობს, რამდენიც ზღვებში. მაგრამ, საკვირველია, რომ, თითო-ორჯოლა თევზის გარდა, უმეტესობა მდინარე წყლებში ამოდის ქვირითის დასაყრელად. ზღვა თითქოს დროებითი საცხოვრებელია, ისე როგორც ფრინველები ცხელ ქვეყნებში ზამთარს ატარებენ და მოსაშენებლად კი ჩვენში მოდიან. მოდიან თევზები ზღვიდგან ბლომად, ფარა-ფარად და ისე ავსებენ წყალს, რომ ნავიდგან ნიჩბებს ველარ ჩაატანენ ხოლმე.

II

თევზი გაზაფხულზე დაიწყებს ხოლმე სიარულს, მხოლოდ თითო-ორჯოლა თევზმა შემოდგომაზე იცის წამოსვლა, როგორც მაგალითად ორაგულმა და შამაიამ. მეთევზებმაც კარგად იციან ეს დრო და აი მოედებიან ხოლმე და დღე და ღამ იჭერენ აუარებელ თევზს. თითო ბადეში ხშირად ათასობით მოჰყვება ხოლმე წვრილი თევზი. პატარა ყმაწვილები პირდაპირ ხელით იჭერენ წყლის პირას და კალთაში იყრიან. ნახევარზე მეტი ჯერ ასე იჭირება გზაშივე. და გზა კი დიდი აქეთ გასაველი. ხშირად ათას და ორი ათას ვერსტის სიშორეზედ მიდიან ზღვიდგან. ქვირითის დასაყრელად მყუდრო, მივარდნილს ალაგს ეძებენ. იპოვიან ასეთს ალაგს, დაჰყრიან ქვირითს და მატოვებენ ღვთის ანაბრობაზე.

საკვირველი უჯიგრონი არიან თევზები: რა მოუვა ქვირითს, ან ქვირითიდგან რომ პაწია თევზები გამოიჩიკებიან, ვინ ეყოლებათ პატრონი და მომვლელი, — ამას სრულიად არა ფიქრობენ. ამიტომაც არის, რომ დიდი მადლობა უნდა შესწირონ ღმერთსა. თუ ათასში ერთი ქვირითი მაინც გადარჩა და თევზად გადიქვა. უპატრონოდ დარჩენილი თესლი ზოგი წყალს მიაქვს, ზოგს შლამი წაჰრიყავს; ბევრს ფრინველი სჭამს, რაც წყალში პაწია ცხოველები არიან. ისინიც ამითი მოიდგამენ ხოლმე სულს. ადამიანი ხომ, რაღა თქმა უნდა, აქაც სხვას არ ჩამოუყარდება: ის ხიზილალა, რომელსაც ჩვენ ისე გემრიელად შევექცევით ხოლმე, სწორედ აი ეს თევზის ქვირითია, თესლი, — სხვა კი არა გვეგონათ რა.

როგორც ზემოდა ვსთქვით, თევზები უჯიგრონი არიან. თუ ვიანთ შეილებზე სრულიად არა ფიქრობენ, მაგრამ უსაფრთხოება იქნება, ყველა თევზს დავწამოთ ეს. პირაქით, არიან ისეთი თევზებიც, რომელნიც დიდს სიყვარულს იჩენენ. საკვირველია, რომ ასეთი უჯიგრიანები არიან ის თევზები, რომელნიც ცოტა ქვირითს ჰყრიან. აი, მაგალითად, ზღვაში ცხოვრობს ერთნაირი თევზი, რომელსაც ზღვის ცხენ-თევზას ეძახიან.

სურ. 1.

ამ თევზს, როგორც სურათზე ჰხედავთ (სურ. 1), მუცელზე პარკი აქვს. დედალი რომ ქვირითს დაჰყრის, მამალი ამ პარკში იწყობს და ასე ატარებს, მანამ ქვირითიდან თევზები არ გამოვა. პაწაწინტელა თევზები მშობელს უკან დასდევენ და, თუ, ვინცობაა, რაიმე განსაუდელი მოვლით, მაშინვე მშობლისკენ გაექანებიან, და ისიც ისევ ამ პარკში ჰმაღავს.

აი კიდევ მეორე თევზი, რომელსაც ეკალა-თევზს ეძახიან სახელად. ეს ეკალა-თევზი უფრო მეტს ჯიგარს იჩენს. მოჰკრებს ზღვის ბალახს, ფოთლებს, ღეროებს, პირის ნერწყვით აკრავს ერთმანეთს და ნამდვილს ბუდეს აკეთებს, სწორედ ისე, როგორც ფრინველები აშენებენ ბუდეს. დედალი დაჰყრის ქვირითს ამ ბუდეში, სამოცს-სამოც-და-ათს მარცვალს, მეტს არა, და დედალ-მამალი ჯერ-ჯერობით ჰყარაულობენ და უვლიან, რომ ქვირითს არა ევნოს რა. გამოვლენ პაწაწინტელა თევზები, და დედ-მამა არც ამათ სტოვებს უნუჯეშოდ. — მანამ კარგად არ მოიზღებიან და არ მოღონიერდებიან, მშობლები თავს დასტრიალებენ, ბუდიდან არ უშვებენ და თუ მტერი მოესია, ზედ შეაკვდებიან და ცოცხლები კი შეილებს არ დაუთმობენ.

რაკი მოიზღებინა, მაშინ თითონ უნდა იზრუნონ თავიანთი თავისადაც თვის, თითონ უნდა იპოვონ საქმელი.

მერე რას სჭამენ და ან როგორ შოულობენ თევზები საქმელს? არ გაამბობთ და ბევრს საკვირველ ამბებსაც შეიტყობთ.

III

გენახებათ ტყეში, მინდორში ნაყარი ფოთოლი, ბალახი, მარცვალი და ბევრი სხვა ამისთანა. ყველა ეს წვიმის წყლისაგან ლპება და მერე ნიაღვრებს მდინარე წყალში ჩააქვს. ჩაივლის მდინარე წყალი ქალაქებზე, აქაც მოჰკრეფს ყოველ გვარ ნაგავს, ნაყარს, ნაქამს და გასწევს თავისთვის ზღვისაკენ. გზაში ყველა, რაც წყალს მოაქვს, იხრწნება, იშლება ნაწილ-ნაწილ და ბოლოს ისე გაიქნება ხოლმე, როგორც შაქარი წყალში.

ამ დაშლილ ნაწილებით იკვებებიან პაწია თვალთუხილავი ცხოველები, რომელთაც ინფუზორიებს ეძახიან; ინფუზორიებს სჭამენ პაწიწკინტელა ლოკოკინები, კიბორჩხალები, და ამათ კიდევ შეეკცევიან პატარა კიჭყინა თევზები.

ასე, ბუნებაში არა იკარგება რა: ის, რაც ჩვენ უვარგისად მიგვიჩნდა და გადავყარეთ, თევზად იქცა და ამ სახით უკანვე დაგვიბრუნდა!..

კიდევ კარგი, თუ კიჭყინა თევზს პატარა კიბო და ლოკოკინა მაინც ერგო საქმელად, თორემ ბევრი ამასაც ვერ ეღირსება ხოლმე. მაგალითად, ერთი პატარა თევზია, — კლდის თევზს ეძახიან, — და აი ეს თევზი სულ წყლის ბალახსა სჭამს, ისიც შიშით და კანკალით. უღონოა საწყალი და ყველა ამას ემტერება. ცახცახით, გულის-კანკალით გამოჰყოფს თავს ბუდიდგან, მივა ბალახში, ტუჩებს მოიციმუცნავს, ცოტად პირს მოატყუებს და გარბის ისევ გულხეთქებით თავის საფარში. მარხულობა ამასაც მოეწყინება ხოლმე, მოუნდება ხორცი, მაგრამ შხამად კი ჩაუვლის ხოლმე სულ-წასულობა და ღორმუცელი: დახედება რომელიმე პირდაღებული წყლის-ავაზაკი, — ყლაპ!.. და გაქრა საწყალ კლდის-თევზის ხსენება და სახსენებელი ამიერ და უკუნისამდე!

დიდი ავაზაკები არიან ეს დიდრონი თევზები! გაბატონებულან ეს გაუმაძღრები, დაუბრიყენიათ საწყალი ქიქყინა თევზები და მსვენებას არ აძლევენ, სულ მუსრს ავლებენ. დაბალი ღობე რომ გადათელოს კაცმა, კიდევ არაფერი, მაგრამ წარმოიდგინეთ ამ დიდრონ თევზების თავგასულობა, — ისე წაქვზებულან, რომ ხშირად აღამიანსაც არ ერიდებიან. აი მაგალითად დიდ ზღვებში ერთი უხარმაზარი თევზია, — ნათელ-თევზა ჰქვიან სახელად, — და არ დაიჯერებთ, ცოცხალ აღამიანს გადაჰყლაპავს ხოლმე, თუ ხელთ იგდო, და ისე გადაჰყლაპავს, რომ თვალსაც არ დახამხამებს.

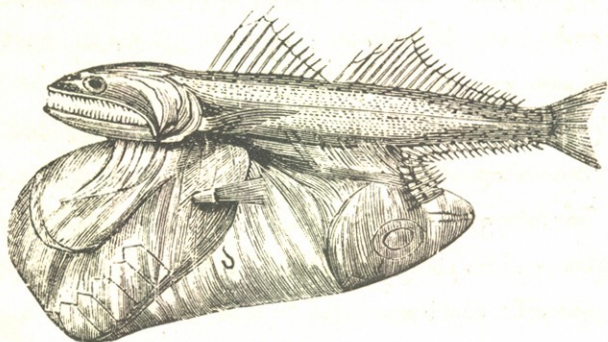
საზოგადოდ, თევზები საქმელს არ ჰღეკვენ, და არც კბილები აქვთ საღეკად. კბილების მაგიერ ეკლებსავით პატარა ხორკლები ასხიათ, უკან გადახრილი. ამ ხორკლებით საქმელს იჭერენ მხოლოდ, მანამ გადაჰყლაპავენ. მერე ხახას გააღებენ და საქმელს ისე. ბრმა სვაივით, დაუღეკავს გადაჰყლაპავენ.

გადაყლაპვა კი, ღეთის მადლით, არ გაუჭირდებათ, — ისეთი მოხეშილი ხახა აქვთ, რომ გეგონებათ ურმის ბურაო მოუტრიალებიათ და მოუფლემიათო. ამიტომაც არის, რომ ზოგიერთი თევზი, მაგალითად ქარი-ყლაპია, ცოტად თავისზე პატარა თევზებს ადვილად ჰყლაპავენ. სახაგელი. მონავარი რამ არის ეს ქარი-ყლაპია თევზი: მუცელი მოუშვა და არამც თუ უცხო ტომისა და გვარის თევზებს, თავის მოძმე ქარი-ყლაპია თევზებსაც არ ინდობს, და ყველას ამისაგან შიშის ზარი აქვს დაცემული.

მაგრამ ნათელ-თევზაც და ქარი-ყლაპიაც ღმერთმა შეარცხინოს აი ერთ თევზთან, რომელიც ატლანტის ოკეანეში უნახავთ. ეს თევზი სწორედ სასწაულის ჩადის: ისეთს თევზებს ჰყლაპავს, რომელნიც ერთი სამად ამაზე დიდრონი არიან. თევზი კი არა, თვალთმაქცია რაღაც. ქართული სახელი არა აქვს ამ თევზს, ლათინურად კი ხიანოდუსი ჰქვიან. ეს თევზი სამი ვერსტის სიღრმეზე იპოვეს ზღვაში. მართლა რომ, ქვესკნეთში თუ მოინახებოდა ასეთი ღუბჭირი და მახინჯი!

— თავისზე დიდრონ თევზებს რომ ჰყლაპავს, მერე სად იტყვისო? —

იკითხავეთ.—აი დაჰხედეთ სურათს (სურ. 2) და თქვენ თითონ მიჰხედეთ

სურ. 2.

ბით;—ხომ ჰხედავთ, გულზე რაღაცა რომ ჰკიდია, თითქოს თოფ-რაკიაო, ცხენს რომ ქერს მისცემენ ხოლმე. აი სწორედ ამ თოფრაკში ილაგებს გადაყლაპულ თევზს და მერე ნელ-ნელა ინელებს.

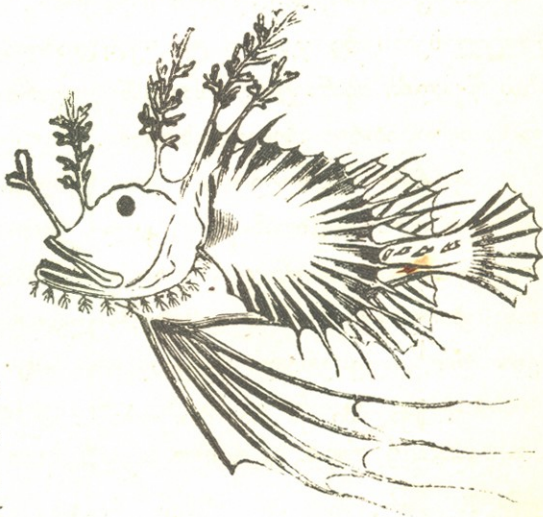
IV

კარგია, ვისაც ისეთი ძალა და ღონე მოსდევს, როგორც, მაგალითად, ნათელ-თევზაა, ქარი-ყლაპია,—ვისაც არა, იმათ რაღა ქმნან? ჭამა ხომ ყველას უნდა?

შემილით არავენ იხოცება. ხომ გავიგონიათ—„ხერხი სჯობია ღონესაო.“ და მართლაც ზოგიერთ თევზს ისეთი ხერხი მოუგონია საქმლის საშოგრად, რომ სწორედ გაიოცებთ. გიამბობთ ორიოდ მაგალითს.

ერთი თევზია, რომელსაც ზღვის ალქაჯს ეძახიან. მართლაც რომ ჰგავს კიდევ ალქაჯს (სურ. 3). აი სურათზე ხომ ჰხედავთ, თავზე რაღაცა რომ ასხია ძაფები-

ვით, გვეგონებათ ხის ტოტებიოა. ეშმაკია ალქაჯა და ეშმაკურადაც იქცევა: წაეხვევა ქვიშაში, ისე რომ სრულებით აღარა სჩანდეს, თავის ძაფები კი ზემოდ აქვს ამოყოფილი და ათამაშებს. უკუთო თევზებიც სულელურად ტყუვდებიან, ჰგონიათ, კიანყელებიოა, რომელიც თევზებს ძალიან

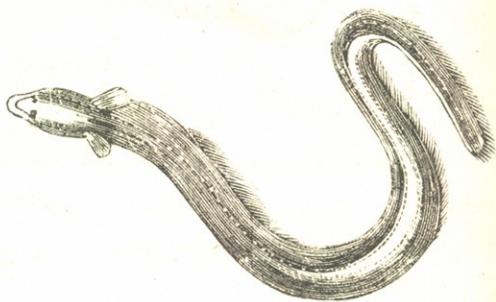

სურ. 3.

უყვართ, გაექანებიან ხოლმე გახარებულები და სტაცებენ პირში გაიძვერა ალქაჯსაც ეს უნდოდა: უცბად ამოჰყოფს ქვიშიდგან თავს და მოტყუებულს თევზს ყლაპას გაადენს პირში.

ასე იქცევა ლოქოც. ხომ გინახავთ, ლოქოს გძელი უღვაშები. აი ამ უღვაშებით იტყუებს ესეც თავის საკბილო მსხვერპლს.

ამერიკაში ერთგვარი გველ-თევზაა (სურ. 4), რომელსაც ელექტრონი აქვს. შეეხება თუ არა ეს გველ-თევზა ნიშანში ამოღებულს მსხვერპლს, მაშინვე ელექტრონი იჩენს ძალას და ვისაც კი ეს ძალა შეეხება, უცბად დაჰზენდავს ხოლმე. ზოგიერთი ამ თევზებში ისეთი მძლავრია, რომ აღამიანსაც კი დასცემს ხოლმე ძირს. ამიტომ ამერიკელები დიდის სიფთხილით იქცევიან.

სურ. 4.

როდესაც ამ თევზების დაჭერა უნდათ. ჯერ წყალში ცხენებს შეჰრეკენ, და როდესაც გველთევზები კარგად მოიღლებიან და მთელს ძალას ამათ შეაღვევენ ზედ, მერე უშიშრად შედიან და იჭერენ.

აი კიდევ ერთი კარგი მაგალითი. გენახვებათ, წყლის პირად ზშირად ხეები და ჯაგები ტოტებს დაბლა დაუშვებენ ხოლმე, თითქმის წყალში აბანავენ. ძალიან უყვართ ასეთი ალაგები ჭია-ლუას და ათასობითაც ეხვევიან ხოლმე, მეტადრე ცხელ მზიან დღეებში. შეჰხედეთ. რა მხიარულობაა: ერთ, წყალში დაშვებულ, ტოტზე ბლომად შეყრილან ბუზი ბზუილა, კოლო ზუზუნა, კრიკინა დაულაღავად მოჰკრიკინ-მომღერალი და გააქეთ ერთი ამბავი. ან კი რატომ არ იქნებიან გახარებულები: ზემოდამ მხიარულად დასცქერით მზე და ათბობთ, ქვემოდამ კიდევ გრილი წყლის სიო უბერავს სასიამოვნოდ!..

ჩუ! წყალში ეს რა მოცურავს? აგერ თავი ამოუყვია სრულე-ბით წყლიდამ, ჩუმიდ მოდის. მაღლა იყურება და რაღასაც უთვალთვალებს... აგერ ამავე დროს ხის ტოტზე ერთი მწვანე, მოზდილი და მსუქანი ბუზი შემოჯდა. უცბად ვილაცამ ქვემოდგან წყალი შემოაშხა-

პუნა და ისე ძლიერ, რომ საწყალ ბუხს გული შეუწუხდა, და წყალში ტყაპა გასცვივდა. აგერ რალამაც პირი დააღო და ბუხს უღაპა გააღინა.

რა მოხდა, ან ვინ იყო ეს, წყალი რომ შეაშხაპუნა? თევზი იყო, სწორედ აი ის, რომელიც ისე ჩუმად მოცურავდა. ამ თევზმა შეაშხაპუნა ბუხსაც წყალი. ეს არის იმის ისარი და თოფ-იარაღი. და უნდა გითხრათ, რომ ძალიან მარჯვედაც ხმარობს იარაღს, ვერც ერთი მონადირე ვერ შეედრება ამას. თუ კი ნიშანში ამოიღო, არასოდეს არ ააცდენს. შეამჩნევს თუ არა საკბილო ბუხს, თუ სხვა ამის მაგვარი იქმნება რამე, მაშინვე პირს წყლით გაივსებს და თვალის დახამხამებას ვერ მოასწრებს აღამიანი, რომ შეაშხაპუნებს ისეთის ძალით, გეგონებათ ტყვიით გატენილი თოფი ისროლესო. შეაშხაპუნებს — და მსხვერპლი მხად არის. ამიტომაც ამ თევზს შხაპუნათევზს ეძახიან.

ასე წყლის სამეფოდგან გავიცანით ცოტად მაინც თევზების ცხოვრება. მაგრამ, როგორც თავშიაც ვთქვით, წყლის სამეფო დიდია და თევზებს გარდა ბევრი სხვა სულდგმულიც ცხოვრობს იქ. ამ ხანობით ეს ვიკმაროთ და შემდეგში, ღმერთია შემწე, სხვების ამბებსაც გავიგებთ.

ოქროსმატყელოვანი ვერძი

და იაზონი

ეტყვება დაიბარა ერთგული კაცები და უბძანა: მზად იყავით და მოჰკალით იაზონი, როგორც კი ფეხი შემოდგას სასახლეშიო.

მედვამ ეს ყველაფერი შეიტყო, გაიპარა სახლიდან და უთხრა იაზონს: ახლავე წადი და შენვე ჩამოხსენ ოქროს-მატყელოვან ცხვრის ტყავი, თორემ იმას ნუ ჰუიქრობ, რომ მამა ჩემმა ის შენ დაგანებოსო; ის-კი არა და იმან ბძანება გასცა, რომ შენ მოგკლანო.

როგორც-კი დაღადა, იაზონ შეიარაღდა და წავიდა იმ ქალაში, სადაც ცხვრის ტყავი იყო დაკიდული. იაზონს შორიდგან მოესმა გველეშაპის სისინი და მისი ქერქლების ჩხრიალი. როდესაც იაზონი მუხას მიუახლოვდა, გველეშაპი საზარლად დაიკლანა და იმდენი ცეცხლი წარმოადინა პირიდგან, რომ ცა წითლად შეიღებოდა.

იაზონმა ამოიღო მაშინ მედვასაგან მიცემული ბეჭედი და გადაუგდო გველეშაპს. იმ წუთასვე დაჰშრტა ცეცხლი. იაზონმა ფიცხლავ, თვალის დახამხამებაზე, იძრო მახვილი, მიჰვარდა ვეშაპს, დაჰკრა, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, და შუაზე გააპო. გველეშაპი დასუსტდა და ველარ შეიძლო ბრძოლა. იაზონმა კიდევ დაჰკრა მახვილი, დაჰკრა ღონიერად და საზარელმა გველეშაპმა სული განუტევა. მერმე მისწვდა იაზონ ოქროს-მატყელოვან ტყავს, ჩამოხსნა, გადაიკიდა და განარებული დაბრუნდა თავის ამხანაგებთან. ამ დროს მედვაც მოვიდა მასთან.

იაზონმა უთხრა ამხანაგებს: „საწადელი ჩვენი ასრულდა! ნუღარ დავაყოვნებთ, გზას ვეწიოთ, თორემ საცაა ოეტეს შეიტყობს ყოველსავე და ცოცხალს არავის გაგვიშვებს აქედგან. წავიდეთ ჩქარა ჩვენს საყვარელს საბერძნეთში“.

არგონავტებმა იმ წუთასვე აუშვეს ხომალდი და გაეშურნენ ზღვისაკენ.

ხიდგან. საქმეში იაზონის მეუღლეც ჩაერია. პელიასი მართლაც დასაჯელი იყო, და რაც მას მედვამ დაჰმართა, წირაოულგვიელი. თუ არა ბოროტი და გულგაქვავებული, სხვა ვერავენ იზამდა იმას, რაც მედვამ ჩაიდინა.

მედვა გარდაიქცა მოხუც დედაკაცად, მივიდა პელიასის ქალებთან და ისეთი თვალთმაქცობა აჩვენა, რომ საწყლები სულ დაღუპა. მედვამ უთხრა: მე ისეთი ლოცვა ვიცი და წამლების შეზავება, რომ, რაც უნდა ღრმა მოხუცი იყოს, გავაყმაწვილებო. დასამტკიცებლად დაკლა ბებერი თხა, დასჭრა მისი სხუელი პატარ-პატარა ნაჭრებად, ჩაყარა ქვებში, თან ჩააყარა რალაც ბალახები და დაუწყო ხარშვა. მერმე დაანახვა ქალებს, რომ იმ ქვებიდგან პაწაწათხის-შვილი, ციკანი, ამოხტა.

ამის მნახველნი პელიასის ქალები გაბრიყვნენ და სთხოვეს: მოდი მამა ჩვენიც გააყმაწვილეო.

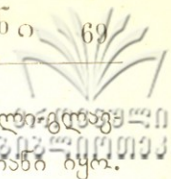
მედვასაც ეს უნდოდა. შევიდა მედვა პელიასის საწოლ ოთახში, ყელი გამოსჭრა მოხუცს და სულ ნაკუწ-ნაკუწად დასჭრა. საბრალო პელიასის ქალები გახარებულნი იყვნენ: ფიქრობდნენ, მამა გაგვიყმაწვილდებო. მაგრამ ის იყო და ის—მასუკან აღარ ჰღირსებიათ მამის დანახვა! მაცდურმა მედვამ ჩაყარა ქვებში დაჭრილი პელიასი, დიდხანს ხარშა და მერმე უთხრა ქალებს: თქვენ აქ იყავით, მე უნდა წავიდე და ცალკე ვილოცო, რომ კარგად გასჭრას ჩემმა წამლებმაო. გამოვიდა სახლიდგან და გაჰქრა. მაშინ გაიგეს პელიასის ქალებმა, რა უბედურობაშიაც იყვნენ ჩაცვივნულნი, და ბევრი ითაყცემეს, მაგრამ რალა ღრო იყო.

იაზონმა დაიქირა იოლხი და დასვა იქ მეფედ თავისი მამა, თითონ კი თავის მეუღლით გადაესახლა ქალაქს კორინთს..

იაზონ და მედვა რამდენსამე წელიწადს თანხმობით სცხადებოდნენ, მაგრამ შემდეგ გული გაუგრილდა იაზონს მედვაზე.

იაზონ დაუმეგობრდა კორინთის მეფეს-კრეონს. მეფეს ძლიერ

მოსწონდა იაზონი და მზად იყო, მიეთხოვებოდა მისთვის ქალი-გლეჯი-
კა, მაგრამ ის გარემოება აბრკოლებდა, რომ იაზონი ცოლად იყო.

ეს რომ მედემ შეიტყო, ისე გაცეცხლდა, რომ მიეპარა მეფის
სასახლეს, ცეცხლი წაუკიდა და შიგ დასწვა თითონ კრეონიც და
იმის ქალიც. მასუკან დააგდო კორინთს თავისი ორი პაწია ვაჟი
და თითონ გაიქცა ქალაქს ათინას ეგეას მეფესთან. ამ სახით თავს
უშველა, თორემ კორინთელები ცოცხალს დაჰკლევდნენ, — ისე იყვ-
ნენ გაბრაზებულნი მისი ცუდი საქციელით.

მედემ ათინაშიაც ცუდი ქალობა გამოიჩინა და იქიდგანაც
ძულელბული შეიქნა გაქცეულიყო.

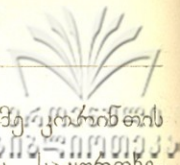
ასეა ყოველთვის: ვინც თავის მშობლებს მოიძულებს და თა-
ვის ქვეყნას უღალატებს, ის სხვებისათვისაც მავნებელია და ყო-
ველგან სიძულვილს დაიმსახურებს. სადაც კი მივიდა ეს ქალი, რო-
მელს ქალაქშიაც კი შესდგა ფეხი, ყოველგან უბედურება მოახდინ-
და, და ამასათვის ისე შეიძულეს, რომ ყოველგნით სდევნიდნენ და
წყვეა-კრულით მოიხსენებდნენ მის სახელს.

იაზონმა ბევრი ინაღლა, რომ ამისთანა მეუღლე არგუნა მას
ბედმა. რამდენი სასიქადულო საქმე ჩაუდენია მას წინად! მისი გმი-
რობა მთელს საბერძნეთში იყო განთქმული. მაგრამ მედეას საქ-
ციელმა ბევრი მწუხარება გამოატარებინა და ვასტეხა, დააძაბუნა.
ახლა აღარსად ისმოდა მისი გმირობის სახელი, და მხოლოდ წარ-
სულში-ღა ჰპოვებდა ნუგეშს.

—მართალია, თითონ მე ამ ბოლოს დროს სიცოცხლე გამიმწარ-
და, მაგრამ ჩემს ქვეყნას ხომ დიდი განძი შევძინეო! ხომ დაეუბრუნე
მას ოქროს მატელი, რომელიც ამშვენებდა სხვა ხალხის ქვეყანა-
საო? — იტყოდა ხოლმე იაზონ.

გადიოდა დრო და ქამი. თანდათან ძველდებოდა ხომალდი
არგო, რომელმაც მოიარა იმისთანა შორი გზა; თან იაზონიც უბ-
ედურებაში შედიოდა. საოცრად უყვარდა გმირს თავის ბედნიერ

დროთა მოგონება და ამიტომ ხშირად წავიდოდა ხოლმე კარინის ყელზე არგოს სანახავად, რომელიც იდგა პოსეიდონის საკურთხეველში. მივიდოდა იქ, დაჯდებოდა იმას გვერდით და ოცნებობდა. მოაგონდებოდა ხოლმე ის დრო, როდესაც იგი კოლხიდაში გასამგზავრებლად ემზადებოდა და საბერძნეთის გამოჩენილმა გმარებმა ის აირჩიეს წინამძღოლად; მოიგონებდა ყოველს გაჭირვებას, რაც კი შეხვედრიათ გზაში და მამაცურად გადაუტანიათ.

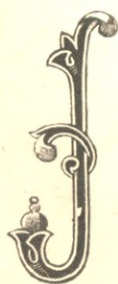
იმავე დროს ცხადად წარმოუდგებოდა თვალ წინ სურათი ოცუესის მძინვარე ხარების დამორჩილებისა, რკინის მდევებთან ბრძოლისა და ოქროს-მატყლოვანის მოტაცებისა... აი, ორფეასის ქნარიც თითქო ჟღეროდეს ამ ჟამად და თავის მომხიბვლელი ხმით ამკობდეს სახელოვან გმარებს.

ერთხელ, როდესაც იაზონი, ამ ტკბილ ფიქრებში გართული, დიდ ხანს იჯდა არგოსთან, დაიღალა და ჩასთვლიმა იქვე. ამ დროს ჭველი ხომალდი ერთბაშად დაინგრა და ქვეშ მოიტანა თავისი გმირი.

ა. ჭიჭინაძე

ს უ ლ ე ლ ი ქ რ ი ს ტ ე ფ თ რ ე

(ფრანგულიდან) .

ერთი სოფელი დედაკაცს ჭეჭანდა ერთი შვილი, ჭკუანსედ ცოტად თხელი. სოფელიებს მასხარად ჭეჭანდა აგდებულად და დარჩენს სუფელი ქრისტეფორე.

ერთხელ დედამ გავსახანა შვილი ორთითის სხეილად. მის რომ მოდიოდა, ისე უხეილად ეჭინა ხელში ორთითი,

რომ სულიდამ გაუცურდა, ჩაუვარდა ძირს და ქაბადი
ჭკელიცა.

— შე სულელი, — უთხრა დედამ, — ძვას ხომ აიცდენ-
დი თავიდან, ორთითა რომ თივამი ან ბსეში ჩაგერჭო, —
გსახედ ურქები ხომ დაგსვდებოდა.

— ვერ მოვისაზრე, დედი! კვლავ ფთხილად მოვიქცევი,
— სთქვა თავჩაღუნულმა ქრისტეფორემ.

ერთ კვირას შემდეგ დედამ გაგსაზნა შვილი ნემსების
სასეიდლად და თან დაარბია, არ დაკარგოვო.

— ნურა გეფიქრებ რა, მოგიტან, — უთხრა შვილმა.

წავიდა და თავ-მოწონებით მალე დაბრუნდა.

— აბა, ქრისტეფორე, სად არი ჩემი ნემსები?

— ისეთ კაი ადგილას შევინახე რა! გამოველ თუ არა
ღუქნიდვან, საცა ნემსები ვიყიდე, უნახოთ, ჩვენ ძესობელს
მოაქვს თივა. ავიდე და ნემსები შიგ ჩავარჭე, — გესმის, რა
კაი ადგილას შევინახე!

— ისეთ კაი ადგილას შევინახავს, შვილო, რომ ზოგ-
ნითაც ვუღარ ვინჯო, — უთხრა დედამ. როგორ ვერ მინუ-
დი, რომ ქუდში გაგერჭო!

— ძანტე, დედი! კვლავ სხვა ნაირად მოვიქცევი, —
სთქვა ქრისტეფორემ.

ერთ კვირას შემდეგ ქრისტეფორე წავიდა სხვა სოფელ-
ში კარბაქის სასეიდლად. ძალიან ცხელია. ქრისტეფორეს
მოაგონდა დედის დარბევბ ქუდის თაობასედ და კარბაქი
ქუდში ჩაიდვა, თავსედ დაინურა ქუდი და ვასწია შინისკენ.

ადვილად მისვდებით, შინ როგორ დაბრუნდებოდა ჩვე-

ნი ქრისტეფორე. კარაქი გამდნარიყო და სეღ ზირველსეჲ
ხამოსდიოდა.

დედა ძალიან შეწუხდა და ამას
ოქით ძეგლად თუ გსვანიდა სდამე.

ერთსელ, დედან რომ გაუჭირ-
და ბასარში წასვლა, შვილის სე-
ლით ვაგ სავანა განსსეიდად ერთი
წუკილი ქათამი.

— ეური მიგდე, შვილო, სუ კი
მისცემ იმ ფასად, რასაც ზირვე-
ლადვე შეგამლევენ, მოუცადე, მე-
ორედ რას მოგცემენ.

ბასარში ქრისტეფორესთან შეიღველი მივიდა და უთხრა:
— მოიტა, სამ აბასად მომე ქათამი.

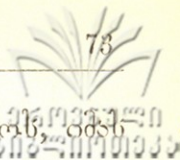
— ან იქნება, ვერ მოგცემ: დედა ჩემსა დამბბარს, რომ,
რაც ზირველად ფასი შეგამლიონ, სუ მისცემო, — მოუცადე, მე-
ორედ რას გეტყვიანო.

— დედა-შენს ძართალი უბრძანებია, ძამ მეორედ ექსი
ძაური შემიძლევიან.

— ზირველ ფასს რომ დაუჯერდე, მკონი, უფრო კარ-
გი იქნება. მაგრამ რაკი დედა ჩემის ბრძანება ასეა, დამითია
ძვე ფასად.

ეს იყო და ესა, — ამის შემდეგ ქრისტეფორეს აღარ დანსაქ-
მებდა სოფლზე დედა და ვერდიდამ ან იძირებდა, რადგან
ვევლანს აბუხად ჭეხანდა ავღებუელი სანრალი ქრისტეფორე.
ერთსელ დედამ უღარ მოითმინა და ერთი კიდევ და-
საქმა შვილი.

წადი ბასარში და ეს ცხვარი კამიედე, და ვინძლო,

აწ მოტყუვდე. ვინც უფრო მეტი ფასი შეგადლივს, იმას
მიჭეიდე.

— კარგი, — უთხრა ქრისტეფორემ, — ესაა მე ვუღარა-
ვინ მომტყუებს. მე ვიცი ჩემი საქმისა.

— რა ღირს ეგ ცხვარი? — ჰკითხა ერთმა ვასაბმა.

— დედა ჩემმა მითხრა, ვინც მეტი ფასი მოგცეს, იმას
მიჭეიდეო.

— ოთხ მანეთს მოგცემ.

— მაგასეა მეტს არაუინ არ მომცემს?

— რას აძობ, ვინ მოგცემს, ბევრიცა ვთქვი.

— მოდი ეგ ცხვარი თავ-ფეხიანად მე მომეიდეო, — სი-
ცილით უთხრა ერთმა ემაწვილმა.

— შენ რაღას იძლევიო? — ჰკითხა ქრისტეფორემ.

— თორმეტი აბასს.

— ეგ ხომ ოთხ მანეთსე ნაკლები იქნებაო, — სთქვა
მორცხვად ქრისტეფორემ.

— მართალია, ფული ნაკლებია, მაგრამ თორმეტი რომ
ოთხსეა მეტია.

— ჰქმნარიტს აძობთ, ცხვარი თქვენიაო, — დასთანხმდა
ქრისტეფორემ

ამ დღიდან ქრისტეფორეს აღარსად გზავნიდნენ — აღარც
სასეიდლადა და აღარც ვასასეიდადა.

გუთნის-დედა

(იგავი)

მთ კაცს ხენა არ ენახა. წავიდა მანდორში, საცა გუთნის მუშაობა ეგულებოდა. მივიდა, დაჰხედა და გაკვირვებით წარმოსთქვა:

— დალოცვილს რკინის ნაჭერს რა ბევრი შესძლებია: ასე სწორედ, ღრმად როგორ მიაქვს კვალი და ასე მწყობრად როგორ გადააქვს ბელტო ბელტოზედაო!

გუთნის-დედამ ამ თქმაზედ ჩაიცინა.

— აბა ეხლა უცქირე, შენგან ნაქებს რკინის ნაჭერს რა უნარი აქვს, — უთხრა გუთნის-დედამ ცნობის-მოყვარეს, — და გაუშვა ორიე ხელი, სრულიად თავი მიანება გუთანს და ისე აედევნა უკან.

გუთანმა კვალი სრულიად არიე-დარივა და აღარც მიწა გასჭრა.

— ერიჰა! — მიუგო ცნობის-მოყვარემ: — თურმე აქაც კაცი ყოფილა თავ-და-პირველი მომქმედი; მე-კი მარტო რკინა დავინახეო.

ან-მან

მოკლე ამბები

ნათლი-დედა და ნათლია

ნათლია სტუმრად ეწვია ნათლი-მამასა და იკითხა: — ნათლი-დედა სად არისო?

ქარმა უპასუხა: — ტიტველა არის და ვერ გეხეწა, აი იმ გოდორს ამოეფარაო.

გაუმასპინძლდა ნათლიას ნათლიმამა. მეორე დღეს ნათლიამ გულში
მოეთხოვა მასპინძელს და უთხრა:

— ამ ორ დღეში კიდეც მოვალ და ეგება ერთი საკაბე მოვეუტა-
ხო ნათლიდელსა, რადგან ასე ტიტველა ყოფილაო.

ნათლიდელამ გოდრიდამ გამოსძახა: — წმინდა, წმინდა იყოსო!

ნათლიამ უპასუხა: — იმ ოჯახ-დაქეულის მოქსოვილი მაგ გო-
დორზე სხვილი ხომ არ იქნებაო?

ზრდილობიანი ჭაბუკი

ნასწავლი ჭაბუკი და ხანში შესული ვაჭარი ერთად დასეირნობ-
დნ. გზაში შემოეყარათ გლეხი-კაცი და დაბლა თავი დაუკრა.

ჭაბუკმა ქული მოუხადა და სალამი მისცა. ვაჭარმა ვერ მოი-
თმინა ასეთი თავის დამცირება და გაწყრომით უთხრა:

— რა თქვენი საკადრისია, რომ გლეხს თავს უყადრებთ და სა-
ლამს უბრუნებთო!

— განა ჩემთვის სირცხვილი არ იქნება, რომ უსწავლელმა გლეხ-
მა მეტი ზრდილობა გამოიჩინოს ნასწაველ კაცზეო? — მიუგო ზრდი-
ლობიანმა ჭაბუკმა.

ა ნ დ ა ზ ე ბ ი

1. გლეხმა რა გაყიდა და პურიო,—რა იყიდა და პურიო.
2. ზეცას წერო მაგურინავა, ქვეშ შამყურს სთლიდნენო.
3. გვერდ-სისხლიანს გვერდ-ტალახიანი სჯობიაო.

გ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი

ერთსა რასმე სურიელსა სიჭრელე ახლავს ვეფხვისა,
არც უნდა სახლის აგება, არც საზღო მოჭირვებისა,
სული არ მადინება თივა, ბზისა და ქერისა,
იმის სახლსა და საბძელსა ცეცხლი ვერ დასწვამს შეხისა.

უცხო სტუმარი გვეწვია, ქუიდან გაუგებელი,
საჭმელ-სასმელა მივართვით, სუფრაზედ დაუდებელი.

მინდორს გავა, გაიშლება, ხმა მაუგავს კაკბსა,—
შენ ამას ვერ გამოიცნობ, ნუ დაიწყებ ყაყანსა.

საწოლის კარსა მისულან ყვაევი, ყორანი, ქილყვაევი,
შაშვი მისულა საშველად, წაუშვერია ნისკარტი.

გული ქვა, ზურგი ფიცარი,
ორი თავი და რვა ფეხი.

ვისაც აქვს—რა არა აქვს!?
ვისაც არა აქვს—რა ექნება?!

ს ა ხ უ მ ა რ ო გ ა მ ო ც ა ნ ა

ოთანში ოთხი კუთხეა, ყოველ კუთხეში თითო კატაა, ყოველ კატის წინ—სამი კატაა, ყოველ კატის კუღზედ კიდევ თითო კატაა—სულ რამდენი კატაა?

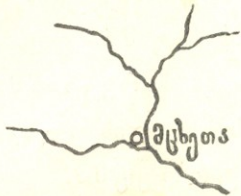
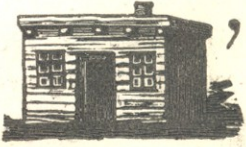
შ ა რ ა დ ა

ერთი ვინმე სულიერი
უდარდელი და ნელია;
მის სამშობლოს, დევს მძინარეს,
ამკობს მთა-ბარი-ველია;
ველს რომ ქარი წინ უქროდეს,
გამოვა მის სახელია.

ლ ო გ ო გ რ ი ფ ი *)

მთელი სიტყვა—სახელია ჩვენი გამოჩენილის პოეტისა.
მოაკელით წინიდგან ერთი ასო და გამოვა სახელი ქალისა,
რომელიც ძველ აღთქმაში იხსენიება.
მოაკელით კიდევ ერთი ასო და გამოვა სურნელოვანი ყვავი-
ლი, რომელიც ადრიან გაზაფხულობით მოდის.
მოაკელით კიდევ ერთი ასო და გამოვა პირველი ასო ყოველ
ანბანისა.

რ ე ბ უ ს ი

რ 10'   'ს

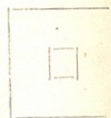
აუ ღბუ '

*) ლოგოგრიფი ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს სიტყვის შემოკლებას ასო-
ბის გამოკლებით თითო-თითოდ.

№ IV-ის გამოცანების ახსნა

1) საათი, 2) მერცხალი, 3) სადღობელი, 4) ხანული, 5) საჩხელი. სამათემატიკო გამოცანა: 1) სამ თუნგიანით ათ თუნგიანადამ ამოიღეთ ღვინო სამჯერ და აავსეთ შვიდ თუნგიანი, მაშინ სამ-თუნგიანში დარჩება ორი თუნგი; აიღეთ ახლა შვიდ თუნგიანი და ჩაასხით ათ თუნგიანში, მაშინ ათ თუნგიანში იქნება რვა. აიღეთ სამ თუნგიანში რომ ორი თუნგია და ჩაასხით შვიდ თუნგიანში, აავსეთ კიდევ სამ თუნგიანი და ჩაასხით შვიდ-თუნგიანში: ღვინო შუაზედ იქნება გაყოფილი. 2) რვა რომ ავაცალოთ, ორი ამ გვარი ოთხკუთხი დარჩება, როგორც მოხაზულია აქ (სურ. ა).

სურ. ა

ეპიტეზისი: კაცი ბქობდა, ღმერთი იცინოდა.

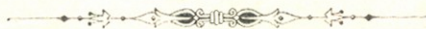
ანაგრამა: ნიორი-რიონი.

სახუმარო გამოცანა: შეუძლებელია, რომ ადამიანი ჭერზედ დაეცეს. 2) რუმბი სავსე ყოფილა.

შარადა: ივერია. რებუსი: ყურძენი ტკბილი საქმელია.

გამოცანები ახსნეს: ივანე დათოშვილმა (მერცხალი); სამათემატიკო გამოცანა ახსნა ბახვის სკოლის მოწაფემ შალვა შარაშიძემ; ეპიტეზისი და ანაგრამა ახსნეს — ტფილისის სამოქალაქო სკოლის მეორე კლასის მოწაფემ ბაგრატ მიქელაძემ და ქუთაისის სააზნაურო სკოლის მოწაფემ იონა ჩარკვიანმა.

შარადა და რებუსი ახსნეს: ტფილისში — მარიამ ფორაქოეისამ, ქ. გორში — დუშიკო ნატროევიამ.

1890 წ. იანვრის თვიდან

ა. ტფილისში

გამოდის, ორ თვეში ერთხელ, საყმაწვილო სურათებიანი

ქ უ რ ნ ა ლ ი

ჯეჯილი

წელიწადში გამოვა სულ 6 წიგნი, და თითო წიგნში იქნება ოთხიღამ-ხუთამდე ნაბეჭდი თაბახი, ანუ 64—80-დე გვერდი ღილის ფორმატისა.

„ჯეჯილში“ დაიბეჭდება: მოთხრობანი, ლექსები, ზღაპრები, მოგზაურობის და შესანიშნავ-კაცთა ცხოვრების აღწერა, პოემები, მოკლე ამბები, სამეცნიერო წერილები, საბავშვო სათამაშოანი და სავარჯიშოანი, სამათემატიკო ამოცანები, იგავეები, ანდაზები, გამოცანები, ნარევი, რებუსები და სიმღერები ნოტებით.

ქურნალში მონაწილეობის მიღება აღგვითქვეს ყველა ჩვენმა საუკეთესო მწერლებმა.

ქურნალი „ჯეჯილი“ ტფილისში დატარებით ღირს—3 მან., ტფილისს გარეშე გაგზავნით 4 მან.

ცალკე ნომრის ფასი ფტილისში არის 70 კაპ., ხოლო სხვა ქალაქებში—ქუთაისს, ბათუმს და გორში,—75 კაპ.

ხელის მოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარ წლით. ხელის მოწერა მიიღება:

1) ტფილისში—„წერა-კითხვის საზოგადოების“ კანცელარიაში (Дворцовая ул., д. Зем. Банка, № 102) და თვით „ჯეჯილის“ რედაქციაში (Варятинская ул., д. № 8).

2) ქუთაისში—მკ. ნიკოლაძისას.

3) გორში—მკ. შურცველაძისას.

4) ბათუმში—მ. ნიკოლაძის სააგენტოში.

ზოსტის ადრესი: *Въ Тифлисѣ, въ редакцію грузинскаго дѣтскаго журнала „Джеджили“.*

რედაქტორი-გამომცემელი ახ. თუმბახიძე

„ი ვ ე რ ი ა“

გამოვა 1890 წელსაც იმავე ჰროგრაჰით, როგორც აქამდე.
ვისაც ჰურს დაიკვეთოს გაზეთი ამ 1890 წლისათვის,

მ ი ჯ მ ა რ თ ი ს

ტფილისში: ა) თითონ რედაქციას, ნიკოლოზის ქუჩაზედ, ვა-
რანცოვის ძეგლის პირდაპირ, თ. გრუზინსკისეულის სახლებში, № 21;
ბ) „ქართველთა-შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოე-
ბის“ კანცელარიას, სასახლის ქუჩაზედ, თავად-აზნაურთა საადგილ-
მამულო ბანკის ქარვასლის გალერეიაში, № 102.

ტფილისის გარედ მცხოვრებთა უნდა დაიბარონ გაზეთი შემდეგის
ა დ რ ე ს ი თ:

Въ Тифлисъ. Въ редакцію газеты „ИВЕРІЯ“.

რედაქცია ამასთანავე აცხადებს, რომ იგი გაზეთის გაგზავნის
გამო პასუხის მგებელ იქნება მარტო იმ ხელის მომწერთა წინაშე,
ვინც გაზეთის დაკვეთისათვის შესახვედრს ფულს პირდაპირ რედაქ-
ციაში და ან „წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების“ კან-
ცელარიაში წარმოადგენს, ანუ გამოგზავნის.

გაზეთი წლით ღირს 10 მან., ნახევარ წლით—6 მანათი.

მღრბის არავვი.

ვლცა სინქართ

მღრ ბის არავვი ჰა რი დე

არავვი არავვი, თან მის და

ან ჰა დე ლა მთა ნი უცი არავვი.

ბაბილუა.

და შეუპოვრად მოუთამაშებს
გარემო თვისსა ატყეხილს ჭაღებს.

ჟი ადგილნო, არავვის პირნო,
მობიხინნო, შევბით მამზირნო!

ქართველსა გულმან როგორ გაუძლოს,
ოდეს შევნება თქვენი იხილოს,

რომ თქვენს ბუჩქებაში არა ჩამონდეს,
რაც უნდა გზასა ეშურებოდეს!

როგორ იქნება, არ განისვენოს?
სამეფურ ხომ მაინც გადაჭრავს ღვინოს

ცხენს მოაძოვებს, თვალს მოატყუებს,
გამოიღვიპებს—შებლს განიგრილებს,

ეროს ქართველურად კიდევ შეჰსძახებს:—
არავვი, მაგ შენს გამჟვანებულს მთებს!

და მერმე თუნაც დაუგვიანდეს,
იგი იმისთვის აღარ დაღონდეს!

ნ. ბარათაშვილი

ქართული
ენების ცენტრი